ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА АУТО-ПУТА Е-761, ДЕОНИЦА ПОЈАТЕ – ПРЕЉИНА

- II ФАЗА -

Центар за планирање урбаног развоја, ЦЕП / 2024.

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

ИЗМЕНА И ДОПУНА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА ПОДРУЧЈА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ ИНФРАСТРУКТУРНОГ КОРИДОРА АУТО-ПУТА Е-761, ДЕОНИЦА ПОЈАТЕ – ПРЕЉИНА

- II ФАЗА -

Београд, октобар 2024. год.

ИЗВЕШТАЈ О СТРАТЕШКОЈ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Измена и допуна
Просторног плана подручја посебне намене
инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761
деоница Појате – Прељина, II фаза

наручилац:

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ГРАЂЕВИНАРСТВА, САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРЕ

носилац израде:

АГЕНЦИЈА ЗА ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ И УРБАНИЗАМ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

обрађивач:

„ЦЕНТАР ЗА ПЛАНИРАЊЕ УРБАНОГ РАЗВОЈА - ЦЕП"
Београд, Захумска 34

Координатори на изради Извештаја:

Саша Карајовић, дипл. просторни планер

Сања Вранић, дипл.инж.арх.

Консултант:

Dr.Sc. Слободан Тошовић, MD спец.екотокс.

чланови тима за израду Извештаја:

Сања Вранић, дипл.инж.арх.
Саша Карајовић, дипл. просторни планер
Снежана Димитријевић, дипл.инж.саобр.
Татјана Даутовић, арх.техн.
Владана Станојевић, арх.техн.

директор ЦЕП-а:

Љубина Стефановић-Тасић, дипл.инж.арх.

Београд, октобар 2024.

САДРЖАЈ

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ 1

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА 2

I/1 ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ИДПППППН-а И ОДНОС СА ДРУГИМ ПЛАНСКИМ ДОКУМЕНТИМА 2

I/1.1 ПРАВНИ ОСНОВ 2

I/1.2 ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ИДПППППН-а 3

I/1.3 ОПИС ГРАНИЦЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА 7

I/1.4 ИЗВОД ИЗ ПЛАНОВА ВИШЕГ РЕДА 9

I/1.5 ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА, КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И ОГРАНИЧЕЊА 20

I/1.6 ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА 22

I/1.7 ЦИЉЕВИ ППППН-а 23

I/1.8 ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА 24

I/2 КВАЛИТЕТ ЖИВОТХЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ППППН-а 26

I/2.1 ПРИКАЗ ГЕОМОРФОЛОШКИХ, ГЕОЛОШКИХ И ХИДРОГЕОЛОШКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ТЕРЕНА 26

I/2.2 СЕИЗМОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ 26

I/2.3 ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ 26

I/2.4 КЛИМА 27

I/2.5 КВАЛИТЕТ ПОВРШИНСКИХ ВОДА 27

I/2.6 КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА 27

I/2.7 БУКА 28

I/2.8 КВАЛИТЕТ ЗЕМЉИШТА 28

I/2.9 ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ 29

I/2.10 БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ 29

I/2.11 СТАНОВНИШТВО 30

I/2.12 КУЛТУРНО ИСТОРИЈСКА БАШТИНА 31

I/2.13 ИНФРАСТРУКТУРНИ, ИНДУСТРИЈСКИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ 32

I/3 КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ 33

I/4 РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ИДПППППН-а И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ 36

I/5 ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ИДПППППН-а, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 36

I/6 РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА СА АСПЕКТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ 38

II	ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА	40
III	ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА	44
III/1	ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА, СА ПОРЕЂЕЊЕМ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ РЕШЕЊА	44
III/2	ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ИДППППН-а НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	46
III/3	НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА У ОБЗИР УЗЕТИ ЧИНИОЦИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	49
III/4	НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА У ОБЗИР УЗЕТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА	51
III/5	ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ	53
	III/5.1 МЕРЕ ДЕФИНИСАНЕ ПОСТОЈЕЋИМ ПРОПИСИМА	53
	III/5.2 МЕРЕ ДАТЕ У ОКВИРУ УСЛОВА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА	54
	III/5.3 ОСТАЛЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	56
IV	СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ	60
V	ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	61
V/1	ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	61
V/2	ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА	62
V/3	ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА	62
VI	ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА	64
VII	КОРИШЋЕНА МЕТОДОЛОГИЈА	65
VII/1	ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА	65
	ЗАКЉУЧАК	65

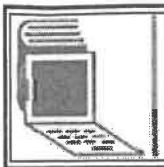

5000218570833

ИЗВОД О РЕГИСТРАЦИЈИ ПРИВРЕДНОГ СУБЈЕКТА

Република Србија
Агенција за привредне регистре

ОСНОВНИ ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТАК

Матични / Регистарски број	07092172

СТАТУСИ

Статус привредног субјекта	Активан
Са статусом социјалног предузетништва	Не

ПРАВНА ФОРМА

Правна форма	Друштво са ограниченом одговорношћу

ПОСЛОВНО ИМЕ

Пословно име	CENTAR ZA PLANIRANJE URBANOG RAZVOJA CEP DOO BEOGRAD (ZVEZDARA)
Скраћено пословно име	CEP DOO BEOGRAD

ПОДАЦИ О АДРЕСАМА

Адреса седишта

Општина	ЗВЕЗДАРА
Место	БЕОГРАД (ЗВЕЗДАРА), ЗВЕЗДАРА
Улица	ЗАХУМСКА
Број и слово	34
Спрат, број стана и слово	/ /

Адреса за пријем електронске поште

Е- пошта	cep@cep.rs

ПОСЛОВНИ ПОДАЦИ

Подаци оснивања

Датум оснивања	24.01.2002

Време трајања

Време трајања привредног субјекта	Неограничено

Претежна делатност

Шифра делатности	7111

Назив делатности	Архитектонска делатност

Остали идентификациони подаци

Порески Идентификациони Број (ПИБ)	100024067

Подаци од значаја за правни промет

Текући рачуни

145-0000000028217-05
325-9500600003155-91
325-9500600003154-94
325-9602600000095-31
145-0070100036493-95
325-9601600000496-94
160-0000000215604-60

Контакт подаци

Телефон 1	011/2413-122
Телефон 2	011/2403-143
Факс	011/2422562
Интернет адреса	www.cep.rs

Подаци о статуту / оснивачком акту

Не постоји обавеза овере измена оснивачког акта

Датум важећег статута	
Датум важећег оснивачког акта	22.09.2020

Законски (статутарни) заступници

Физичка лица

1. Име: Љубина Презиме: Стефановић-Тасић

ЈМБГ: 2604957715052

Функција: Директор

Ограничење супотписом: не постоји ограничење супотписом

Чланови / Сувласници

Подаци о члану

Име и презиме: Огњен Ђуровић

ЈМБГ: 2901962710306

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 4.843.763,30 RSD	
износ	датум
Уплаћен: 4.843.763,30 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 155.699,98 RSD		
вредност	датум	опис
Унет: 155.699,98 RSD	06.06.2006	

	износ(%)
Удео	**24,000000000000**

Подаци о члану

Име и презиме: Зоран Рубињони

ЈМБГ: 1602950710369

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 4.843.763,30 RSD	
износ	датум
Уплаћен: 4.843.763,30 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 155.699,98 RSD		
вредност	датум	опис
Унет: 155.699,98 RSD	06.06.2006	

	износ(%)
Удео	**24,000000000000**

Подаци о члану

Име и презиме: Љубина Стефановић-Тасић

ЈМБГ: 2604957715052

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 4.843.763,30 RSD	
Уплаћен: 4.843.763,30 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 155.699,98 RSD		
Унет: 155.699,98 RSD	06.06.2006	

	износ(%)
Удео	**24,000000000000**

Подаци о члану

Име и презиме: Вук Ђуровић

ЈМБГ: 2108960710188

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 4.843.763,30 RSD	
Уплаћен: 4.843.763,30 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 155.699,98 RSD		
Унет: 155.699,98 RSD	06.06.2006	

	износ(%)
Удео	**24,000000000000**

Подаци о члану

Име и презиме: Младен Маловић

ЈМБГ	2412979173400

Подаци о капиталу

Новчани

износ	датум
Уписан: 807.293,87 RSD	
износ	**датум**
Уплаћен: 807.293,87 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 25.950,00 RSD		
вредност	датум	опис
Унет: 25.950,00 RSD	06.06.2006	

	износ(%)
Удео	**4,000000000000**

Основни капитал друштва

Новчани

износ	датум
Уписан: 20.182.347,07 RSD	
износ	датум
Уплаћен: 20.182.347,07 RSD	25.02.2008

Неновчани

вредност	датум	опис
Уписан: 648.749,92 RSD		
вредност	датум	опис
Унет: 648.749,92 RSD	06.06.2006	

Забележбе

1	Тип	-
	Датум	22.09.2005
	Текст	Подаци о ограницима привредног субјекта: Назив: AKCIONARSKO DRUŠTVO CENTAR ZA PLANIRANJE URBANOG RAZVOJA CEP BEOGRAD, ZAHUMSKA 34-POSLOVNA JEDINICA MONTCEP KOTOR, ŠKALJARI BB Претежна делатност: 74204 - ОСТ. АРХИТЕКТОНСКИ И ИНЖЕЊЕРСКИ ПОСЛОВИ Обим овлашћења:

		Пословна јединица нема својство правног лица и иступа у правном промету под фирмом предузећа и својим називом, и има право да у правном промету закључује уговоре и предузима друге правне послове и правне радње у оквиру свог предмета пословања. Адреса: Шкаљари бб, Котор, Државна заједница Србије и Црне Горе Заступници огранка: ЈМБГ: 2604957715052 Име и презиме: Љубина Стефановић Тасић Адреса: Милешевска 28, Београд (град), Србија и Црна Гора Овлашћења у промету Овлашћења у унутрашњем промету неограничена Овлашћења у спољнотрговинском промету неограничена
2	Тип	-
	Датум	06.07.2006
	Текст	Уписује се у Регистар привредних субјеката Одлука о повећању основног капитала за износ од 1.868.000,00 динара од 05.06.2006.године.

Регистратор, Миладин Маглов

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ ПЛАНЕРА

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Саша М. Карајовић

просторни планер
ЈМБ 0210966710157

одговорни планер

Број лиценце
100 0005 03

У Београду,
28. августа 2003. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ
Милош Лазовић
Проф. др Милош Лазовић
дипл. грађ. инж.

Број: 02-12/2024-19657
Београд, 28.08.2024. године

На основу члана 14. Статута Инжењерске коморе Србије ("СГ РС", бр. 36/19), а на лични захтев члана Коморе, Инжењерска комора Србије издаје

П О Т В Р Д У

Којом се потврђује да је Саша М. Карајовић, дипл. пр. планер
лиценца број

100 0005 03

Одговорни планер

на дан издавања ове потврде члан Инжењерске коморе Србије, да је измирио обавезу плаћања чланарине Комори за текућу годину, односно до 28.08.2025. године, као и да му није изречена мера пред Судом части Инжењерске коморе Србије

М.П.

Председник Управног одбора
Инжењерске коморе Србије

Михајло Мишић, дипл. грађ. инж.

ИНЖЕЊЕРСКА КОМОРА СРБИЈЕ

ЛИЦЕНЦА

ОДГОВОРНОГ УРБАНИСТЕ

На основу Закона о планирању и изградњи и
Статута Инжењерске коморе Србије

УПРАВНИ ОДБОР ИНЖЕЊЕРСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ
утврђује да је

Сања М. Вранић

дипломирани инжењер архитектуре
ЈМБ 1703972155009

одговорни урбаниста

за руковођење израдом урбанистичких планова и урбанистичких пројеката

Број лиценце
200 0988 07

У Београду,
21. јуна 2007. године

ПРЕДСЕДНИК КОМОРЕ

Проф. др Драгослав Шумарац
дипл. грађ. инж.

Број: 02-12/2024-9650
Београд, 23.04.2024. године

На основу члана 14. Статута Инжењерске коморе Србије ("СГ РС", бр. 36/19), а на лични захтев члана Коморе, Инжењерска комора Србије издаје

П О Т В Р Д У

Којом се потврђује да је Сања М. Вранић, дипл. инж. арх.
лиценца број

200 0988 07

Одговорни урбаниста за руковођење израдом урбанистичких планова и урбанистичких пројеката

на дан издавања ове потврде члан Инжењерске коморе Србије, да је измирио обавезу плаћања чланарине Комори за текућу годину, односно до 13.04.2025. године, као и да му није изречена мера пред Судом части Инжењерске коморе Србије

М.П.

Председник Управног одбора
Инжењерске коморе Србије

Михајло Мишић, дипл. грађ. инж.

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину се ради на основу Одлуке о изради Стратешке процене утицаја Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, деоница Појате – Прељина на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 132/22), Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Службени гласник РС”, бр. 135/2004 и 88/2010) и других релевантних прописа који регулишу предметну материју.

Извештај о Стратешкој процени чини део документације која се прилаже уз Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761 деоница Појате – Прељина, II фаза (у даљем тексту ИДППППН-а), и садржи идентификацију, опис и процену могућих значајних утицаја на животну средину због реализације плана, као и варијанте разматране и усвојене на основу циљева и просторног обухвата ИДППППН-а.

Циљ Стратешке процене утицаја је остваривање принципа одрживог развоја и заштите животне средине у раној фази израде планова и програма на основу критичког сагледавања решења предложених ИДППППН-а.

Извештај о Стратешкој процени се ради паралелно са израдом Нацрта плана, у складу са стратешким, планским и другим документима вишег хијерархијског нивоа, мишљењем надлежних органа и организација и Извештајем са раног јавног увида.
За израду ИДППППН-а су коришћене студије и елаборати са резултатима истраживања животне средине обављених у ранијем периоду за израду предметног документа.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

I/1 ПРЕГЛЕД САДРЖАЈА И ЦИЉЕВА ИДППППН-а И ОДНОСА СА ДРУГИМ ПЛАНСКИМ ДОКУМЕНТИМА

I/1.1 ПРАВНИ ОСНОВ

Изради Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС”, бр. 10/20), се приступа у складу са Одлуком о изради Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС“, бр. 144/22). У наведеној Одлуци наведени су разлози за измену и допуну планског документа, у складу са чланом 46.ст.1. и 5. Закона о планирању и изградњи.

Измене и допуне Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина израђују се у складу са:

- Законом о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - испр., 64/10 - одлука УС, 24/11, 121/12, 42/13 - одлука УС, 50/13 - одлука УС, 98/13 - одлука УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. закон, 9/20, 52/21 и 62/23) и Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 32/19);
- Правилником о садржини, начину и поступку израде докумената просторног и урбанистичког планирања („Службени гласник РС”, бр. 32/19), којим је одређена садржина и процедура израде просторног плана подручја посебне намене;
- Правилником о садржини и начину вођења и одржавања Централног регистра планских докумената, Информационог система о стању у простору и локалног информационог система и дигиталном формату достављања планских докумената („Службени гласник РС”, бр. 33/15), којим се ближе прописује садржина и начин вођења и одржавања Централног регистра планских докумената, Информационог система о стању у простору и локалног информационог система планских докумената, као и дигиталних формата достављања планских докумената.

Услови и смернице планских докумената вишег реда и развојних стратегија за израду ИДППППН-а садржани су у:

1. Закону о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10), којим је утврђено да се међу стратешким приоритетима наводе и активности на постојећем државном путу I реда (коридору аутопута Е-761) Појате – Крушевац – Краљево – Чачак и даље Пожега – Ужице – Котроман (граница са Босном и Херцеговином) (Е-761, М-5);
2. Уредби о утврђивању Регионалног просторног плана за подручје Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, бр. 1/13), у којој су предвиђене активности на развоју саобраћајне инфраструктуре, и то на: државном путу I реда (изградња аутопута Е-763) део руте 4(SEETO): Београд – Чачак – Пожега – Ариље – Ивањица – Сјеница (Дуга пољана) – Бољаре (граница са Црном Гором) и државном путу I реда (коридору аутопута, Е-761) Појате – Крушевац – Краљево – Чачак – Пожега – Ужице – Котроман (граница са Босном и Херцеговином) (Е-761, М-5); наводи се да ће потенцијални коридори аутопутева Е-761 (западноморавски) и Е-763 (Београд – Јужни Јадран), који се укрштају код Прељине и Пожеге повећати саобраћајну доступност подручја и побољшати везе са суседним државама и регионима;

3. Уредби о утврђивању Регионалног просторног плана за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа („Службени гласник РС”, бр. 39/14), у којој се међу приоритетним решењима, у оквиру инфраструктурних система, наводи да ће се одрживи развој друмског саобраћаја, као најзаступљенијег вида саобраћаја на планском подручју, заснивати на принципима Просторног плана Републике Србије, међу којима је предвиђена и израда пројектне документације и почетак реализације коридора ауто-пута Е-761, Појате – Крушевац – Краљево – Прељина;
4. Уредби о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина.

ИДППППН се доноси фазно и садржи детаљну разраду. Израдом Измена и допуна Просторног плана, створиће се одговарајући плански основ у смислу директног спровођења издавањем локацијских услова у складу са законом. Измене и допуне Просторног плана ће се спроводити локацијским условима и по потреби одговарајућим документима просторног и урбанистичког планирања.

I/1.2 ПОВОД И ЦИЉ ИЗРАДЕ ИДПППН-а

Измене и допуне ППППН-а биће засноване на планској, студијској, техничкој и другој документацији, резултатима досадашњих истраживања, важећим документима у Републици Србији, као и на досадашњем спровођењу Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина.

Просторни план подручја посебне намене (ППППН) потребно је изменити и допунити у циљу реализације планских решења за објекте аутопута на деловима трасе на којима је дошло до измена у току разраде техничке документације и изградње, као и за околни простор који је неопходан ради остварења функционалне целине укључујући прилагођавање техничких решења хидротехничког уређења морфолошким и геолошким условима на терену.

Измене и допуне ППППН-а инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761 деоница Појате – Прељина, II фаза обухватају:

А) Измене и допуне ППППН-а за објекте аутопута

- Денивелисана раскрсница „Прељина”
- Денивелисана раскрсница „Врба”
- Денивелисана раскрсница „Врњачка бања”
- Денивелисана раскрсница „Трстеник”
- Мост преко Западне Мораве – „Мојсиње”
- Додатни канали за систем дренажних испуста ауто-пута
- Просек канала за реку Слатину
- Мост преко реке Западна Морава код Мрчајеваца
- Денивелисана раскрсница „Катрга”

Б) Измене и допуне ППППН-а за хидротехничко уређење

А) Измене и допуне ППППН-а за објекте аутопута

- Денивелисана раскрсница „Прељина" - постојећа

Изменама и допунама Просторног плана треба предвидети преобликовање постојећег решења укрштаја државног пута IA реда бр. 2 (Е-763) и планираног државног пута IA реда бр.5 (Е-761) и укидање постојеће везе пута IA реда бр.2 са државним путем IIA реда бр. 22.

- Денивелисана раскрсница „Врба"

Планском документацијом и Идејним пројектом, у зони денивелисаног укрштаја прикљученог пута на денивелисану раскрсницу „Врба" са железничком пругом Сталаћ – Краљево – Пожега и локалним путем, предвиђен је подвожњак. Тренутно решење није рационално, јер предвиђа девијацију пута која пролази испод пруге и два пута, те захтева изградњу дубоких усека око 500 m дужине и 7 m дубине, како би се нивелета пута спустила на захтевану коту због пролаза кроз подвожњак.

- Денивелисана раскрсница „Врњачка бања"

Планском документацијом и Идејним пројектом предвиђен је надвожњак у зони денивелисане раскрснице „Врњачка бања". Ревизиона комисија за стручну контролу техничке документације је у свом Извештају навела да решење денивелисане раскрснице није изводљиво, и да је потребно, у даљој разради техничке документације, преиспитати могућност измене решења путног објекта надвожњака у подвожњак, чиме би се обезбедило економски и технички повољније решење предметне денивелисане раскрснице

- Денивелисана раскрсница „Трстеник"

Денивелисана раскрсница „Трстеник" се повезује са постојећом путном мрежом преко саобраћајнице која се делом преклапа са улицом Радничка и повезује на улицу Кнегиње Милице и Светог Саве (ДБ IIа188) преко трокраке раскрснице. Важећи план и Идејни пројекат нису до краја усаглашени у делу везне саобраћајнице. Такође, мером ревизионе комисије, наложено је да се размотри начин повезивања локалних садржаја на ефикасан начин.

- Мост преко Западне Мораве – „Мојсиње"

У оквиру реализације пројекта изградње аутопута Е-761, пројектована је девијација пута на km 101+644 аутопута. Како би се омогућио приступ селу Мојсиње, потребна је изградња новог моста преко Западне Мораве.

- Додатни канали за систем дренажних испуста аутопута

Према планској документацији и Идејном пројекту, дренажни испусти са будућег аутопута, на појединим деоницама, предвиђени су кроз упојна поља. Због геотехничких карактеристика тла, након детаљне анализе, ревидирано је техничко решење. Додатни дренажни канали су потребни да воду из сепаратора спроведу до најближег реципијента.

- Просек канала за реку Слатину

У оквиру реализације пројекта изградње аутопута Е-761, предвиђен је додатно просек канала за реку Слатину.

На потезу од ст. km 61+880 до ст. km 62+260, природни меандар реке Слатине приближава се трупу Аутопута на око 15 m. Идејним пројектом ова локација није обрађена, међутим, јавила се потреба да се на предметној локацији изврши регулисање корита уз облагање како би се спречила ерозија корита и даља прогресија меандра ка трупу Аутопута. Усвојено је корито од камена у бетону дебљине 0.3 m, ширине у дну 2 m, дубине 1.5 m са падом страна 1:1.5, у паду од 0.1%.

- Мост преко реке Западна Морава код Мрчајеваца

На локалном путу између села Мрчајеваца и Мршинаца, на територији Града Чачак, налази се мост преко реке Западна Морава, који повезује државни пут ІБ реда бр. 22 и државни пут ІІА реда бр. 179. Одобреним идејним пројектом, у зони предметног моста, предвиђени су радови на хидротехничком уређењу реке Западна Морава, на km 95+800 аутопута (r.km125+557). Имајући у виду да је предметни мост, услед бујичнх поплава, недавно срушен и да је саобраћај преко њега тренутно обустављен, неопходна је реконструкција истог и/или изградња новог моста.

- Денивелисана раскрсница „Катрга"

У зони петље Катрга, планиран је будући укрштај ауто-путских праваца државног пута ІА реда број 5 и планираног ауто-путског коридора Баточина – Крагујевац – Кнић, државног пута ІМ реда број 15. Повезивање планираних путних праваца остварiће се денивелисаном раскрсницом која је дефинисана и преузета из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора брзе саобраћајнице ІБ реда од Крагујевца до везе са државним путем ІА реда А5 (Е-761), („Службени гласник Републике Србије", бр. 46/2023).

Б) Измене и допуне ППППН-а за хидротехничко уређење

У Просторном плану подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС", бр. 144/22), нису прецизиране локације позајмишта и одлагалишта материјала. Позајмишта и одлагалишта материјала третирана су на одређени начин у текстуалном делу напоменом да ће се техничком документацијом одредити њихове локације и остали технички параметри, а да ће јавни интерес за њихову експропријацију бити утврђен у складу са Законом о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима ради реализације пројекта изградње инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина. У графичким прилозима, позајмишта и одлагалишта нису приказана. Наиме, будући коридор аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина највећим делом пролази долином Западне Мораве. Траса планираног аутопута се готово целом дужином налази у зони која је изложена плављењу великих вода Западне Мораве, а на великој дужини директно контактира са речним током (на местима укрштања и у зонама где је траса аутопута близу речног корита). Објекти хидротехничког уређења Западне Мораве заузимају више од 100 km тока Западне Мораве и изградња ових објеката се врши у условима интеракције са радовима на изградњи аутопута, као и у комплексним еколошким и друштвеним условима.

За изградњу „Моравског коридора" (аутопут, објекти хидротехничког уређења и друго) потребне су велике количине песковито-шљунковитог материјала које се морају обезбедити из одговарајућих позајмишта (неколико десетина милиона кубних метара), а такође ће се јавити и значајна количина вишка материјала из ископа које треба одложити на привремена и трајна одлагалишта. Након завршетка експлоатације предметних позајмишта и трајних одлагалишта, потребно је уредити (рекултивисати или додатно изградити) просторе позајмишта и одлагалишта у складу са новом наменом.

Позајмишта и одлагалишта материјала се генерално налазе у плавној зони Западне Мораве, односно у зони у којој Јавно водопривредно предузеће „Србијаводе" из Београда управља водним земљиштем и водним објектима у јавној својини, а у складу са Законом о водама. Осим тога, усвојен је став који је произашао из Студије о процени утицаја на животну средину и друштво (ESIA) да се најмање могуће мења природно стање Западне Мораве уз „Моравски коридор", односно да се зонама просечених меандара и околног простора мора посветити одговарајућа пажња обезбеђењем доброг стања вода и животне средине (највећи број просечених меандара треба

задржати у облику водних тела са слободном воденом површином), и да се ново корито (попречни пресек, подужни пад, материјал од кога се гради регулација) формира тако да што више личи на постојеће корито, при чему треба санирати терен који је девастиран услед неуређене експлоатације песка и шљунка на Западној Морави. Просторни план се односи на локације за експлоатацију песковито-шљунковитог материјала и локације за одлагање материјала, укључујући и околни простор који је неопходан ради остварења функционалне целине и задовољења захтева који проистичу из Студије о процени утицаја на животну средину и друштво (околни простор се односи на интеракцију акваторија на локацијама позајмишта након експлоатације и реке Западне Мораве, уређење просечених меандара и терена који је девастиран експлоатацијом шљунка и др.). Истиче се да делови пројектованих објеката хидротехничког уређења излазе из обухвата за директно спровођење ППППН-а, што је последица прилагођавања техничких решења хидротехничког уређења захтевима који проистичу из ESIA, као и морфолошким и геолошким условима који су установљени истражним радовима на терену, што је све детаљно анализирано на хидролошким и 2Д хидрауличким моделима. Сагласно томе, просторни обухват Измена и допуна Просторног плана се преклапа са простором на коме се налазе делови објеката хидротехничког уређења који излазе из обухвата за директно спровођење постојећег ППППН-а.

Хидротехничко уређење терена у описаном просторном обухвату подразумева изградњу више водних објеката за уређење, коришћење и заштиту од штетног дејства вода и рекултивацију терена, а који су, у складу са Законом о водама, грађевински и други објекти и чине техничку, односно технолошку целину и служе за обављање водне делатности. У том смислу, могућа намена ових водних објеката је уређење водотока, заштита од поплава, коришћење вода и др. Водни објекти могу имати и друге пратеће намене без нарушавања приоритетних намена у функцији водне делатности.

Водни објекти за уређење, коришћење и заштиту од штетног дејства вода и рекултивацију терена се налазе на секторима и секцијама дефинисаним у Изменама и допунама ППППН-а инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина.

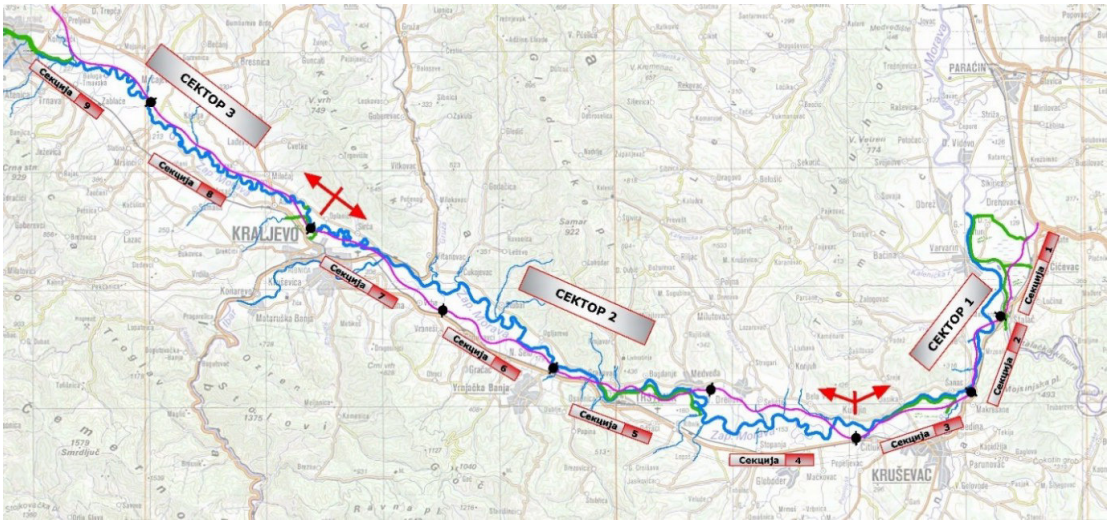

Слика 1. Западна Морава и подела трасе ауто-пута Е-761 на секторе и секције

- **Сектор 1**: Појате – Кошеви (Крушевац) (km 0 – km 27+600 по траси ауто-пута), речна деоница 1 (km 0+000 – km 22+500):
  - **Секција 1** (km 0+000 – km 8+830), речна поддеоница 1 (km 0+000 – km 2+000 Западне Мораве + деонице Велике Мораве и Јужне Мораве), од петље Појате до моста преко Јужне Мораве;
  - **Секција 2** (km 8+830 – km 16+722), речна поддеоница 2 (km 2+000 – km 11+000), од моста преко Јужне Мораве до Макрешана;
  - **Секција 3** (km 16+722 – km 27+600), речна поддеоница 3 (km 11+000 – km 22+500) од Макрешана до Кошева.
- **Сектор 2**: Кошеви (Крушевац) – Адрани (km 27+600 – km 81+476,861 по траси ауто-пута), речна деоница 2 (km 22+500 – km 100+750):
  - **Секција 4** (km 27+600 – km 41+528,24), речна поддеоница 4 (km 22+500 – km 46+150);
  - **Секција 5** (km 41+528,24 – km 56+073,87), речна поддеоница 5 (km 46+150 – km 62+400) од Медвеђе до Врњачке Бање;
  - **Секција 6** (km 56+073,87 – km 67+680,41), речна поддеоница 6 (km 62+400 – km 80+400) од Врњачке Бање до Врбе;
  - **Секција 7** (km 67+680,41 – km 81+476,86), речна поддеоница 7 (km 80+400 – km 100+750) од Врбе до Адрана.
- **Сектор 3**: Адрани – Прељина (km 79+000 – km 109+663,8); Речна деоница 3 (km 100+750 – km 138+400):
  - **Секција 8** (km 79+000 – km 97+000), речна поддеоница 8 (km 100+750 – km 127+150) од Адрана до Мрчајеваца;
  - **Секција 9** (km 97+000 – km 109+663,8), речна поддеоница 9 (km 127+150 – km 138+400) од Мрчајеваца до Прељине.

I/1.3 ОПИС ГРАНИЦЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Опште информације о пројекту „Моравски коридор" (Аутопут Е-761)

Пројекат изградње инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, деоница Појате – Крушевац – Адрани – Прељина (Чачак), са регулацијом реке Западне Мораве и притока и изградњом телекомуникационе инфраструктуре дуж коридора ауто-пута је пројекат од значаја за Републику Србију (Закон о утврђивању јавног интереса и посебним поступцима ради реализације пројекта изградње инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, Деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС", бр. 49 од 8. јула 2019).

Према Уредби о утврђивању Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, деоница Појате – Прељина („Службени гласник РС", бр. 10 од 6. фебруара 2020.), утврђују се основе организације, коришћења, уређења и заштите подручја инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина на деловима територија градова: Краљева, Крушевца и Чачка, као и општина: Варварин, Врњачка Бања, Трстеник и Ћићевац.

Будући коридор ауто-пута Е-761 од Појата до Прељине највећим делом пролази долином Западне Мораве, а мањим делом и Јужне и Велике Мораве.

Према ППППН-у, реализацијом ауто-пута Е-761 ублажиће се недостатак веза између државних магистралних путних праваца: Коридора 10 и Ибарске магистрале. Реализација ауто-пута Е-761 на територији предметних општина имаће значајне утицаје на

ближе и даље окружење по питању режима коришћења простора, демографских кретања и утицаја на привредни развој.

Шири значај аутопутског коридора огледа се у повезивању ширег утицајног подручја, тј. Турске, Бугарске, Србије, Босне и Херцеговине и Хрватске, као и Коридора 10 (Салзбург – Загреб – Београд – Ниш – Скопље – Солун), са планираним коридором Е-763 Београд – Јужни Јадран, тј. Јадранским приобаљем и луком Бар, као значајним робно-транспортним центром.

Дужина ауто-пута од Појата до Прељине је око 110 km, док дужина тока Западне Мораве на овом потезу износи око 138 km. Ауто-пут Е-761 је подељен на 3 сектора и 9 секција.

Измене и допуне Просторног плана – друга фаза

Измене и допуне Просторног плана обухватају делове територија градова Краљева, Крушевца и Чачка, те општина Варварин, Врњачка Бања, Трстеник и Ћићевац**.**

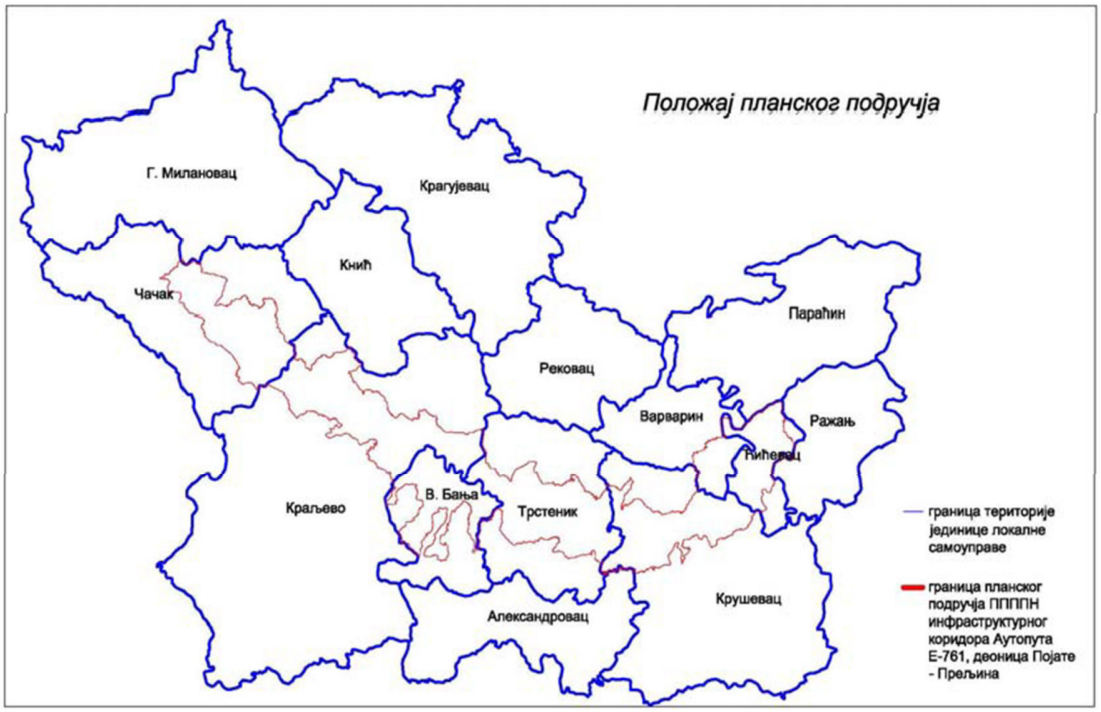

Слика 2. Положај планског подручја

Измене и допуне Просторног плана – друга фаза обухватају следеће катастарске парцеле:

- на подручју јединице локалне самоуправе општине Ћићевац: К.О. Мрзеница, К.О. Град Сталаћ, К.О. Сталаћ, К.О. Лучина, К.О. Ћићевац и К.О. Појате;
- на подручју јединице локалне самоуправе општине Варварин: К.О. Бошњане, К.О. Маскаре, К.О. Варварин (Село);
- на подручју јединице локалне самоуправе града Крушевца: К.О. Коњух, К.О. Бела Вода, К.О. Кукљин, К.О. Глободер, К.О. Мачковац, К.О. Јасика, К.О. Читлук, К.О. Пепељевац, К.О. Гавез, К.О. Лазарица, К.О. Шанац, К.О. Бивоље, К.О. Дедина, К.О. Макрешане;
- на подручју јединице локалне самоуправе општине Трстеник: К.О. Угљарево, К.О. Лозна, К.О. Грабовац, К.О. Прњавор, К.О. Осаоница, К.О. Трстеник, К.О. Богдање, К.О.

Чаири, К.О. Медвеђа, К.О. Оџаци, К.О. Горњи Рибник, К.О. Доњи Рибник, К.О. Почековина, К.О. Лопаш, К.О. Велика Дренова, К.О. Стари Трстеник, К.О. Селиште, К.О. Бресно Поље, К.О. Стопања;

- на подручју јединице локалне самоуправе општине Врњачка Бања: К.О. Вранеши, К.О. Подунавци, К.О. Грачац, К.О. Ново Село, К.О. Врњачка Бања К.О. Рујинци, К.О. Штулац;
- на подручју јединице локалне самоуправе града Краљева: К.О. Обрва, К.О. Бапско Поље, К.О. Цветке, К.О. Мрсаћ, К.О. Милочај, К.О. Адрани, К.О. Поповићи, К.О. Опланићи, К.О. Грдица, К.О. Сирча, К.О. Краљево, К.О. Витановац, К.О. Ратина, К.О. Заклопача, К.О. Чукојевац, К.О. Врба, К.О. Стубал;
- на подручју јединице локалне самоуправе града Чачка: К.О. Ракова, К.О. Љубић, К.О. Прељина, К.О. Коњевићи, К.О. Балуга (Љубићска), К.О. Балуга (Трнавска), К.О. Мојсиње, К.О. Станчићи, К.О. Вапа, К.О. Доња Горевница, К.О. Заблаће, К.О. Мрчајевци, К.О. Кукићи, К.О. Катрга, К.О. Мршинци, К.О. Горичани. К.О. Соколићи.

I/1.4 ИЗВОД ИЗ ПЛАНОВА ВИШЕГ РЕДА

Просторни план Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, бр. 88/10)

Просторни план Републике Србије (у даљем тексту: ППРС), као стратешки документ, дефинисао је визију, циљеве, организацију простора и планска решења која су обавезујућа у процесу имплементације Плана.

Сагласно визији дугорочног просторног развоја, Република Србија би требало да буде „територијално утврђена и регионално уравнотежена, одрживог економског раста и конкурентна, социјално кохерентна и стабилна, инфраструктурно опремљена и *саобраћајно приступачна*, очуваног и заштићеног природног и културног наслеђа, квалитетне животне средине и функционално интегрисана у окружење”.

Са становишта ПППРН инфраструктурног коридора Е-761, многи елементи глобалне визије одговарају просторном развоју планског подручја и његовог утицајног/гравитационог подручја – посебно који се односе на одрживи економски раст и конкурентност, повећање приступачности и функционално интегрисање у окружење.

Међу основним *принципима просторног развоја* Републике Србије су:

1) одрживост, као генерални принцип који мора бити примењен код свих активности у простору Србије;
2) територијална кохезија, као резултат уравнотеженог социо-економског регионалног развоја;
3) јачање конкурентности, што подразумева даљи развој метрополитенских подручја и истовремено јачање и функционално профилисање слабо развијених региона, посебно руралних и индустријских;
4) полицентрични територијални развој, са наглашеном улогом градова и функционалних урбаних подручја, као и јачање веза на релацији село-град;
5) функционална специјализација, поштујући компаративне предности у погледу развојних потенцијала регионалних целина;
6) формирање и јачање мрежа градова и насеља (кластери) који могу да обезбеде развој комплементарних функција;
7) унапређење саобраћајне доступности као доминантан фактор искоришћења територијалних потенцијала и уравнотеженог развоја;
8) стриктно поштовање заштите јавног интереса, јавних добара и јавног простора и др.

Полазећи од стања најважнијих фактора просторног развоја, као и дугорочне визије и циљева, сви напред наведени принципи представљају основу просторног развоја ППППН инфраструктурног коридора – односно планског и утицајног/гравитационог подручја, а посебно унапређење саобраћајне приступачности, пошто највећи део подручја има исподпросечну доступност (Рашки, Моравички и Златиборски управни округи).

Дугорочна визија просторног развоја Републике Србије условљена је остварењем следећих *основних циљева:*

1. уравнотежен регионални развој (унапређење територијалне кохезије);
2. побољшање регионалне конкурентности и приступачности;
3. просторно-функционална интегрисаност у окружење;
4. одржива уређена животна средина;
5. заштићена и уређена природна и културна баштина.

Наведени основни циљеви, унапређење територијалне кохезије, побољшање конкурентности и приступачности, а посебно просторно-функционална интегрисаност су са становишта развоја планског и утицајног/гравитационог подручја најважнији циљеви. Изградња инфраструктурног коридора Е-761 представља реалан фактор за остварење ових циљева.

Развој мреже насеља у ППРС и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

Основни циљ је да просторно-функционални развој Републике Србије буде заснован на моделу функционалних урбаних подручја која ће бити инструменти уравнотеженог или подношљиво неуравнотеженог просторног развоја Републике Србије.

Полазећи од постојећег стања у мрежи насеља, дефинисаних функционалних урбаних подручја (ФУП) и потреба будућег одрживог и територијално хомогеног (уравнотеженог) развоја, Просторним планом Републике Србије је 2010. године дефинисана функционално-хијерархијска структура насеља. У поменутој структури насеља Чачак, Крушевац и Краљево представљају центре националног значаја.

За 2020. годину је претпостављена иста категоризација функционалних урбаних подручја, на основу које ће подручја градова Чачка, Краљева и Крушевца такође бити центри од националног значаја, с тим да ће број општина у саставу ФУП-а бити увећан.

Развој поменутих градова ће због своје специфичне локације (близина Коридора 10) унутар мреже насеља или регионалних специфичности бити подржаван посебним подстицајним мерама.

Развој пољопривреде у ППРС-у и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

Полазиште за *унапређивање просторне дистрибуције и организације пољопривредне производње у ППРС* представљало је утврђивање водећих грана тржишне производње.

Политика даљег *просторно диференцираног усмеравања развоја и унапређивања пољопривредне производње* за предметно планско подручје је производња традиционалних производа познатог географског порекла и високе биолошке вредности за тржишне нише, паралелно са активностима на одрживом управљању и заштити природних ресурса и развоју локалних прерађивачких капацитета и других пратећих делатности, пре свега руралног туризма.

Развој индустрије у ППРС-у и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

Главни елементи просторне *организације и структуре индустрије у Србији* су:

1. *Стратешке развојне зоне* (развијено, метрополско, неразвијено, депресирано, пограничноподручје);
2. *Развојни коридори* 0 и 7, коридори магистралног и регионалног значаја; и
3. *Индустријски центри-метрополска подручја и градови* који обухватају: а) стратешке локације за запошљавање; б) постојеће и префериране индустријске локације; в) браунфилд и гринфилд локације.

У просторној структури индустрије водећу улогу имаће и даље постојећи привредно-индустријски градски центри и развојни коридори, међу којима је и западно-моравски коридор Е-761. Основни локациони модели индустрије у развојним зонама, коридорима и урбаним центрима су: *индустријске зоне*, *индустријски и технолошки паркови* (hi-tech агломерације и комплекси), *слободне зоне (СЗ)*, *бизнис инкубатори, кластери малих и средњих предузећа (МСП)* (у регијама, коридорима, градовима), *зоне развоја уз аеродроме*, *логистички паркови, терминали, привредне, мешовите, лучке зоне, и сл.*

На планском подручју коридора аутопута су планиране индустријске зоне (ИЗ) и индустријски паркови (ИП) у Краљеву, Крушевцу, Чачку, Трстенику, Варварину и Ћићевцу, а на утицајном подручју у Ужицу и Новом Пазару.

Развој туризма у ППРС и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

За Републику Србију су релевантни следећи видови туризма/туристички производи:
1) градски туризам (пословни, градски одмори, манифестациони); 2) здравствени туризам (бањски, климатски); 3) планински туризам (на високим, средњим и ниским планинама); 4) туризам на водама (наутички, приобални); 5) транзитни туризам (кружна путовања/туре/путеви ка дестинацијама: националних паркова, римских палата и споменика, средњовековних манастира, локалитета квалитетних вина и др., и циљна транзитна путовања); 6) туризам посебних интереса (рекреативне активности, спортско-авантуристичке активности); 7) рурални туризам (агротуризам, комбиновани сеоски туризам).

На подручју Просторног плана идентификоване су: (1) компаративне предности планског подручја, (2) затим, потенцијали за даљи развој бањског туризма (Врњачка и Матарушка бања су сврстане у бање које ће перспективно имати међународни значај, а Горња Трепча и Богутовачка бања – национални значај) и (3) могућности интензивирања транзитног туризма (коридор аутопута Е-761 представља секундарни – национални правац), спортско-рекреативног туризма (у оквиру утицајног подручја путног правца налазе се и бициклистички коридори „Eurovelo") и руралног туризма.

Исто тако, у ужем и ширем подручју утицаја већ је развијен планински туризам (Јастребац, Копаоник, итд.). Када је у питању развој градског туризма, од градских туристичких центара само је Краљево сврстано у градове од националног значаја.

Развој саобраћаја у ППРС и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

У концепцији развоја саобраћаја и транспорта Србија је сагледана као велики саобраћајни и транспортни центар, а унутар ње неколико већих урбаних центара су носиоци примарних функција (Београд европски МЕГА центар, Нови Сад, Крагујевац и Ниш центри међународног значаја, двадесет центара националног значаја, међу којима су Чачак, Краљево, Крушевац, потом Ужице и Нови Пазар, као и два центра регионалног значаја).

Битну компоненту територијалне кохезије чини саобраћајна приступачност. Оцена регионалне приступачности у ПППРН-а донета је на основу комбинације четири индикатора: 1) Потенцијална приступачност путним саобраћајем, 2) Потенцијална приступачност железничким саобраћајем, 3) Време приступа тржишту, односно, центрима функционалних подручја и 4) Време приступа до најближих регионалних центара.

На основу комбинованих индикатора, 4 области у захвату Плана су систематизоване у следеће рангове регионалне приступачности:

- *Изнад просека: Расинска*
- *Испод просека: Златиборска, Моравичка, Рашка*

Изградњом аутопута може се очекивати значајније побољшање 3 од 4 индикатора регионалне приступачности, што ће се одразити на већи степен просторне кохерентности ширег подручја утицаја.

Са становишта ППППН инфраструктурног коридора Аутопута Е-761, у ППРС у приоритетне активности до 2014. године сврстана је рехабилитација деоница државног пута I реда бр. 5, Појате – Крушевац – Краљево – Чачак, а у приоритете до 2021. године, активности на аутопутском правцу Појате – Крушевац – Краљево – Чачак - Пожега - Ужице - Котроман (Е-761, М-5).

Иако није била уврштена у приоритете развоја ваздухопловне инфраструктуре до 2014. године, реконструкција аеродрома у Лађевцима и његово оспособљавање за цивилни саобраћај, а тиме и промена војне намене у мешовиту за војно-цивилни саобраћај, у комбинацији са аутопутем веома ће допринети унапређењу опште приступачности подручја ППППН-а (на међународном нивоу, јер ће се створити могућности за битно скраћење времена приступа европским центрима).

Концепција развоја мултимодалног транспорта обухвата активности на формирању *мреже логистичких центара* – националног и локалног значаја који ће се развијати у гравитационим зонама регионалних и привредних центара.

На планском и утицајном подручју Аутопута Е-761 предвиђено је да се логистички центри формирају у Чачку и Краљеву (планско подручје) и у Ужицу (уже утицајно подручје). Процењено је да ови центри могу да запосле између 500 и 1000 радника.

Предуслов успешне интеграције територије Републике Србије и њене повезаности, како географски тако и друштвено-економски, биће развијена мрежа транспортних система. Степен потенцијалне приступачности по областима, као скуп четири индикатора (комбиновани индикатор) у збирном рангирању позиционирао је Расински управни округ изнад просека, док су Рашки и Моравички управни округ испод просека.

У оквиру стратешких приоритета развоја путне мреже наводе се активности на:

- државном путу I реда, (изградња Аутопута, Е-763) део руте 4 (SEETO): Београд – Чачак – Пожега – Ариље – Ивањица – Сјеница (Дуга пољана) – Бољаре (граница са Црном Гором); и
- постојећем државном путу I реда (коридору Аутопута Е-761) Појате – Крушевац – Краљево – Чачак и даље Пожега – Ужице – Котроман (граница са Босном и Херцеговином) (Е-761, М-5).
- коридору државног пута I реда, (аутопутски коридор) Баточина – Крагујевац – Кнић – веза са аутопутским правцем Краљево – Чачак (Е-761, М-5); и
- завршетку изградње обилазница: Крушевац, Краљево и Ужице.

Коридори државних путева I и II реда се задржавају и чувају и у наредном периоду.

С обзиром да су већ формирани и да представљају основне носиоце саобраћаја, тежиште је на њиховом унапређењу (рехабилитација, доградња неизграђених путних праваца и допуна постојећих, везаних за нове услове и стратешка опредељења развоја).

Основни циљ развоја железничке инфраструктуре је: да се адекватним мерама и у разумном временском периоду постигне такав ниво стања инфраструктуре, која ће, уз модернизацију возних средстава, омогућити да се побољша квалитет и брзина железничког саобраћаја на националној мрежи, а да АД „Железнице Србије" нивоом услуге привуку путнике и робу и успешно послују, имајући у виду јавну и комерцијалну функцију.

Коридори свих постојећих и раније укинутих пруга се задржавају са циљем обнове уз претходно утврђену оправданост. Планира се ревитализација и модернизација (респективно електрификација) једноколосечне пруге Сталаћ – Краљево – Пожега, са изградњом капацитета за повезивање значајних корисника железничких услуга и доградња нове деонице Младеновац – Аранђеловац – Топола – Горњи Милановац – Чачак.

Такође су предвиђени радови на путничким станицама које ће се опремати као центри интегрисани у урбано окружење, са пословним, комерцијалним, културним и другим садржајима, који прате саобраћај или су индиректно везани за проток путника и измештање теретног саобраћаја изван централних зона великих градова.

Планом се предвиђа промена намене војног аеродрома у Краљеву у мешовити. Аеродром у Ужицу је дефинисан као потенцијални регионални аеродром. Спортски аеродроми у Краљеву и Трстенику су дефинисани као летелишта која се могу укључити у мрежу регионалне понуде.

За локације интермодалних терминала и логистичких центара предложени су Ужице, Чачак и Краљево.

Планом се генерално предвиђа израда одговарајуће студије којом ће се дефинисати бициклистичке руте на читавом подручју Републике Србије (основним правцем север-југ и бочним везама) и систем центара развоја бициклизма у циљу остваривања међудржавне сарадње (руте 6 и 11 EuroVelo – европска мрежа бициклистичких рута), уз то градови ће обезбедити услове за кретање бицикала на својој територији.

Објекти водопривредне инфраструктуре у ППРС-у и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

Насеља са подручја Плана се водом снабдевају из Западноморавско-рзавског, Расинско-поморавског и делом из Ибарско-шумадијског система.

Основни циљ је оптимизација интегралних водопривредних система на јединственом водопривредном простору Републике Србије и усклађивање њиховог развоја са циљевима очувања животне средине и других корисника простора.

У функционалном и управљачком погледу се на планском подручју издваја Западноморавски речни систем, са кључним вишенаменским објектима.

Речни системи за уређење, коришћење и заштиту вода

Речни системи	Кључне постојеће акумулације и објекти	Кључне нове акумулације, објекти и мере
Западноморавски	Газиводе, Гружа, Ћелије, Врутци, Батлава, Међувршје; Сврачково (у изградњи)	Рибариће + Ибарска каскада, Роге, Велика Орловача, Скрапеж, Студеница, Лопатница, Ношница, довод из Увца у Велики Рзав

Стратешки приоритети у области развоја водопривредне инфраструктуре су:
- водоснабдевање: ширење Расинског система ка Параћину;
- заштита вода: реализација постројења за пречишћавање отпадних вода у насељима са највећим утицајима на изворишта или на угрожене водотоке: Краљево, Крушевац.

Развој енергетске инфраструктуре у ППРС-у и његов утицај на Измене и допуне Просторног плана

Енергетска инфраструктура

Основни циљ развоја енергетске инфраструктуре је активно учешће Републике Србије у планирању и изградњи стратешке – регионалне и паневропске енергетске инфраструктуре за пренос електричне енергије и транспорт нафте и гаса из нових извора снабдевања, укључујући и ургентну градњу подземног складишта гаса у Републици Србији, све у циљу поузданог и сигурног снабдевања потрошача у Републици Србији.

Смернице заштите животне средине, природних и културних добара

Основни циљ је *заштита и унапређење животне средине* као основа уравнотеженог развоја, коришћења и уређења простора – заустављање даље деградације, превентивна заштита од свих планираних активности које могу угрозити постојећи квалитет природне и животне средине, уз санацију и ревитализацију угрожених подручја.

Планско подручје припада највећим делом подручјима квалитетне животне средине (шумска подручја, пољопривредне воћарске и виноградарске зоне, ливаде и пашњаци, водотоци II класе, ловна и риболовна подручја) са преовлађујућим позитивним утицајима на човека, живи свет и квалитет живота. За ова подручја треба обезбедити решења којима се елиминишу или умањују постојећи извори негативних утицаја. Мањи делови планског подручја припадају подручјима угрожене животне средине (подручја експлоатације минералних сировина, државни путеви II реда, водотокови III класе). За ова подручја треба спречити даљу деградацију и обезбедити побољшање постојећег стања. Урбана подручја Крушевца, Краљева и Чачка припадају подручјима загађене и деградиране животне средине са негативним утицајима на биљни и животињски свет и квалитет живота. За ову категорију треба обезбедити таква решења и опредељења којима се спречава даља деградација и умањују ефекти ограничавања развоја.

У области *управљања отпадом* основни циљ је развијање одрживог система ради смањења загађења животне средине и деградације простора. На планском подручју регионални центри за управљање комуналним отпадом (обухвата сакупљање комуналног отпада, регионалну депонију за најмање 20 година, сепарацију рециклабилног отпада, трансфер станицу и постројење за компостирање) предвиђени су на подручју Града Краљева и Града Крушевца. Шире подручје Чачка и Лучана је предвиђено за изградњу регионалног складишта опасног отпада.

Биодиверзитет, заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа и предела

У области заштите и одрживог коришћења природног наслеђа, основни циљ је: очување и унапређење биолошке разноврсности, вредности геонаслеђа и предела и развој јавних функција заштићених подручја. На основу претходних истраживања и валоризације, биће дефинисан статус, просторни обухват и режими заштите за подручје Мојсињских планина и Сталаћке клисуре Јужне Мораве.

У области заштите културних добара, основни циљ је да се културно наслеђе артикулише као развојни ресурс, заштити, уреди и користи на начин који ће допринети успостављању регионалног и локалног идентитета у складу са европским стандардима заштите. Кроз планско подручје, протежу се међународне културне стазе, као и културно подручје које обухвата шири долински појас реке Западне Мораве.

Основи циљеви заштите, уређења и развоја предела Републике Србије су разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности.

У области природних непогода и технолошких удеса, основни циљ је њихово интегрално управљање као основа за обезбеђење услова за ефикасан просторни развој, очување људских живота и материјалних добара. У том смислу, неопходно је створити добро организоване и опремљене службе које ће моћи да успешно раде на превенцији ових катастрофа, као и на одбрани и отклањању последица, уколико се јаве. Мања подручја захваћена су процесима ексцесивне ерозије, а долински појас Западне Мораве представља потенцијално поплавно подручје.

*

Смернице из Регионалног просторног плана Златиборског и Моравичког управног округа („Службени гласник РС”, бр. 1/13)

Просторни план обухвата целе територије града Ужица и општина Ариље, Бајина Башта, Косјерић, Нова Варош, Пожега, Прибој, Пријепоље, Сјеница и Чајетина на подручју Златиборског округа (6.148 km^2), **града Чачка** и општина Горњи Милановац, Ивањица и Лучани на подручју Моравичког округа (3.036 km^2).

Природни ресурси

Подручје које обухвата речну долину Западне Мораве (општина Чачак) припада рејону доминантно ратарско-повртарске производње и мешовитог сточарства.

Становништво, мрежа насеља

У циљу развоја кохерентне просторно-функцијске организације, на бази природно-еколошких, демографских, социјално-економских и других карактеристика његовог геопростора предвиђа се вишестепена хијерархија центара у мрежи насеља у којој Ужице и Чачак као регионални центри припадају првој хијерархијској равни.

Привреда

Град Чачак, заједно са Ужицем, представља регионални полифункционални привредно индустријски центар средње величине.

Опредељења одрживог развоја привреде су: грађевинарство, сви видови саобраћаја (посебно развој ваздушног саобраћаја), транспортне услуге, сервис и одржавање

возила; потенцијална локација регионалног интермодалног терминала и логистичког центра у Ужицу и Чачку.

Туристички простор планског подручја припада Моравичко-Драгачевском рејону са Голијом и као такав припада делу туристичког кластера „Средишна и Западна Србија".

Саобраћај

Окосницу друмских веза на подручју општине Чачак чини:

- ДП I реда бр. 5: гр. Републике Српске (Вардиште) – Кремна – Ужице – Пожега – Чачак – Краљево –Трстеник – Крушевац – Појате – Параћин – Зајечар – гр. Бугарске, у дужини од око 133,8 km (km: 497+535 – km: 631+326) који представља везу са европским Коридором 10;
- ДП I реда бр. 22: гр. АП Војводина – Београд – Лазаревац – Љиг – Г. Милановац – Чачак – Краљево – Рашка – Нови Пазар – Рибарићи, у дужини од око 55,7 km (km: 305+981 – km: 361+694), са деоницом од 19,38 km у преклопу са ДП бр. 5; и
- ДП I реда бр. 23: Мали Пожаревац – Младеновац – Топола – Крагујевац – Мрчајевци, у дужини од око 8,1 km (km: 105+893 – km: 113+981). Од инфраструктуре железничког саобраћаја заступљена је:
- регионална једноколосечна железничка пруга Сталаћ – Краљево – Пожега, у дужини од 49,3 km. Пруга је електрифицирана на деоници од Пожеге до Краљева. Код Сталаћа се спаја са пругом Београд – Ниш (Коридор 10);

Планира се побољшање саобраћајне доступности, повећање капацитета и побољшање нивоа саобраћајних услуга на путној мрежи кроз ревитализацију, реконструкцију и одржавање државних путева. Такође је предвиђено и комплетирање путне мреже, и то:

- реализација западноморавског аутопутског коридора Е-761 Појате – Крушевац – Краљево – Чачак – Пожега – Ужице – Котроман (граница са Републиком Српском);
- изградња обилазница око Чачка;
- изградња нових општинских праваца у циљу бољег међусобног повезивања насеља;
- ревитализација и модернизација пруге Пожега – Краљево – Сталаћ;
- реконструкција и модернизација спортског аеродрома у Прељини;
- реализација логистичких центара.

Од објеката намењених обављању ваздушног саобраћаја постоји војни аеродром у Прељини.

Водопривреда

Подручје Плана се водом снабдева преко акумулације Међувршје која припада реци Западна Морава.

Енергетика

Подручје Просторног плана опремљено је електроенергетском мрежом и трафостаницама номиналног напона 220 и 110 kV, и дистрибутивном мрежом и трафостаницама напона 35 и 10 kV, који у нормалном погону обезбеђују квалитетно напајање конзумног подручја.

На подручју Плана развијена је мрежа гасовода са објектима, и то: разводни гасоводи на деоницама: Прељина – Пожега, Прељина – Горњи Милановац, Прељина – ГМРС/МРС „Лучани" и Паљевско поље Ужице; као и ГМРС („Чачак", „Прељина", „Горњи Милановац", „Ужице" и ГМРС/МРС „Лучани").

Комунална инфраструктура

Градови Ужице и Чачак, општине Бајина Башта, Пожега, Ариље, Чајетина, Косјерић, Лучани, Ивањица су 2005. године закључили регионални споразум о оснивању, изградњи и коришћењу Регионалне санитарне депоније „Дубоко" (град Ужице).

*

Смернице из Регионалног просторног плана за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа („Службени гласник РС", бр. 39/14)

Регионална организација Републике Србије са пет региона, позиционира планско подручје у Регион Шумадија и Западна Србија, и у оквиру њега Крагујевац, као центар региона, а у исто време, са урбаним центрима државног значаја (Ужице, **Чачак, Краљево, Крушевац**, Моравско Трограђе, Зајечар) формира попречне везе (трансферзале развоја), постављене управно на „кичму" развоја Србије (великоморавску осовину).

Планска решења из Регионалног просторног плана за подручје Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа (у даљем тексту: РПП Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа) су дефинисана на два временска нивоа и према степену обавезности. Први период до 2015. године за приоритетна планска решења. Други период до 2021. године за планске идеје за које је оцењено да постоји могућност реализације као стратешка оријентација за будућност. Поједина планска решења обухватају и период иза планског хоризонта (2021. године) услед сложености њихове реализације и ради достизања претпостављене визије просторног развоја овог региона.

Визије и потенцијали

Визија просторног развоја Шумадијског, Поморавског, Рашког и Расинског управног округа, као дела јединственог Региона Шумадије и Западне Србије је:

Равномеран развој, конкурентан и интегрисан са суседним функционалним подручјима, АП Косовом и Метохијом и Републиком Црном Гором, инфраструктурно опремљен, енергетски ефикасан и атрактиван за инвестирање, у складу са економским могућностима и принципима очувања животне средине.

Једно од основних упоришта Просторног плана односи се на очување, рационално коришћење и заштиту природних ресурса, нарочито дефицитарних и стратешки значајних за развој и квалитет живљења. Укупан биланс водних ресурса, као и њихов просторни и временски размештај захтева изузетно пажљиво коришћење и у потпуности обезбеђен систем заштите од загађења и непланског коришћења изворишта површинских и подземних вода. Интензивираће се хидротехничке активности на регулисању бујичних речних токова, заштити од поплава, побољшању водоснабдевања насељених подручја, развоју система за наводњавање и одводњавање, као и санитарној заштити угрожених изворишта и сливова.

Заштита животне средине

Основно полазиште просторног развоја заснива се на концепту уравнотеженог, одрживог развоја подручја, при чему се максимална пажња поклања и очувању природних богатстава. У том погледу, истиче се потреба за успостављањем активне политике заштите животне средине која очувањем и унапређењем природних ресурса и вредности не доприноси само побољшању укупног квалитета живљења, већ и свеобухватном привредно-економском развоју подручја.

*

Извод из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-75, деоница Београд – Ниш („Службени гласник РС”, бр. 69/03 и 121/14)

Просторним планом су обухваћене целе катастарске општине Појате, Ћићевац (варош), Ћићевац и Плочник. За укупан развој и интеграцију простора Србије, од значаја је што се коридором остварују повољније везе средишње и југоисточне Србије са другим регионима Србије: осовином западне и јужне Мораве, Шумадијом, западном и јужном Србијом, Тимочком Крајином и Косовом. У данашњој ситуацији, саобраћајне везе средишње и југоисточне Србије са овим целинама су недовољно ефикасне и саобраћајно у извесном смислу „смакнуте”. Изградњом, опремањем и уређењем Инфраструктурног коридора, побољшаће се везе Поморавља са осталим деловима Србије под условом реконструкције и изградње: коридора међународног правца Е-70, односно М19 Београд – Вршац – граница са Румунијом; везаног инфраструктурног коридора аутопута Баточина – Крагујевац – западноморавски правац; западноморавског коридора европског пута Е-761 односно М-5 Појате – Крушевац – Краљево – Чачак за везивање са будућим аутопутем Београд – Јужни Јадран; тимочког коридора Ђердап II (Прахово) – Ниш; коридора Е-75 Ниш – граница Републике Северне Македоније; и коридора Е-80 Ниш – Димитровград. Саобраћајно повезивање подручја Просторног плана са осталим деловима Србије има планску идеју да Србија, поред развојне зоне Нови Сад – Београд, Смедерево на Дунаву, Јагодина, Ћуприја, Параћин, Алексинац, Ниш развија привредно и саобраћајно значајну зону: у појасу од Београда до Румунске границе; у тимочком Подунављу (Кладово – Прахово) као ближу Црном мору (Источној Европи); дуж лепеничке осовине развоја (Баточина – Крагујевац – Краљево); дуж Јужне Мораве (Лесковац – Врање) са краком ка Пироту; дуж Западне Мораве (Крушевац – Трстеник – Краљево – Чачак); и дуж Тимока (Неготин – Зајечар – Књажевац).

У оквиру основне мреже европских (Е) путева, планирани магистрални путни правци омогућиће повезивање аутопута Е-75 преко:

- правца Београд – граница Румуније (Е-70) са Источном Европом;
- западно-моравског правца (Е-761) са средишњом и западном Србијом и правцем Београд – Јужни Јадран (Е-763) са Црном Гором;
- правца Ниш – Приштина – Пећ – Чакор (граница Црне Горе) са Косовом, Метохијом и Црном Гором; и
- аутопута Е-70 (Београд – Загреб) са земљама западне Европе.

Развој путне мреже има приоритет у виду изградње, реконструкције и одржавања коридора магистралних и регионалних путева од значаја за развој подручја средишње Србије и то изградња нове трасе магистралног пута М-5 од Појата према Крушевцу, са приоритетом изградње обилазнице око Појата.

У циљу реконструкције и модернизације магистралне пруге Београд – Ниш предвиђено је да се између станица „Велика Плана” и „Ћићевац” задржи постојећи коридор и реконструише двоколосечна пруга, чиме ће бити омогућене брзине од 120 – 160 km/h, уз изградњу другог колосека у дужини од 2 km и новог моста преко реке Велике Мораве у Ћуприји. Такође се планира изградња деонице двоколосечне пруге у дужини од 19 km са делом у тунелима од Ћићевца до Ђуниса.

*

Извод из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора Београд – Јужни Јадран („Службени гласник РС”, бр. 37/06 и 31/10)

Простони план обухвата подручје магистралног инфраструктурног коридора утврђеног Простоним планом Републике Србије коме припада град Чачак (катастарске општине Прислоница, Прељина, Соколићи, Ракова, Вранићи, Љубић, Трбушани, Пријевор и Паковраће).

Аутопут Е-763 ће се на територији ППППН инфраструктурног коридора Е-761 Појате – Прељина ослањати и повезивати мрежу саобраћајница РС и Црне Горе.

У оквиру трасе аутопута који улази у ППППН инфраструктурног коридора Појате – Прељина се налази Деоница Прељина – Трбушани. С тим у вези, планирана је изградња петље Прељина у функцији повезивања зоне око насеља Чачак, државних путева број 5 и 22 са планираним аутопутем Е-763.

*

Извод из Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора брзе саобраћајнице ІБ реда од Крагујевца до везе са државним путем ІА реда А5 (Е-761) („Службени гласник РС”, бр. 46/2023)

Саобраћајно повезивање подручја Просторног плана са осталим деловима Србије заснива се на планској концепцији Просторног плана Републике Србије и стратешком приоритету јачања веза и повезивања Коридора X (аутопут Е-75), посредно и Коридора VII (река Дунав), са тзв. „Моравским коридором”, односно аутопутским правцем А5 (Е-761).

Изградња, опремање и уређење инфраструктурног коридора индиректно ће допринети јачању саобраћајних, привредних и других функција градова Крагујевца, Чачка и Краљева и већег броја осталих градова и општина, а тиме и остваривању циљева Просторног плана Републике Србије и укупне стратегије развоја Србије. Брза саобраћајница ће представљати део примарног појаса развоја, од великоморавског појаса (коридора X), ка западноморавском појасу, и омогућиће боље позиционирање Крагујевца, као и просторну интеграцију више примарних и секундарних појасева развоја.

Планирана траса Брзе саобраћајнице укупне дужине 36 km почиње од планиране петље (денивелисане раскрснице) „Драгобраћа” (обилазница града Крагујевца), пружа се ка западу и југозападу обилазећи подручје водоакумулације „Гружа”, укршта се са постојећим државним путем ІІБ реда број 380 (планирана петља „Кнић”), укршта се са постојећим државним путем ІБ реда број 46 (планирана петља „Бумбарево Брдо”), укршта се са постојећим државним путем ІБ реда број 22 (планирана петља „Мрчајевци”) и даље ка југу спаја **петљом „Катрга”** са државним путем ІА реда А5 (Е-761).

На подручју Просторног плана, за читаву трасу Брзе саобраћајнице, планира се и пројектује траса пута за рачунску брзину од 100 km/h.

*

Извод из Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина / прва фаза („Службени гласник РС”, број 22/2024)

Прва фаза Измена и допуна Плана се односи на следеће измене :

1) Денивелисана раскрсница „Појате” – постојећа

Планирано решење денивелисане раскрснице „Појате” је денивелисана раскрсница типа троугао, које представља највиши функционални ниво раскрснице за међусобно

повезивање два аутопутна правца. Реконструкција денивелисане раскрснице „Појате" се изводи у постојећем појасу аутопута Е 75, деоница Београд – Ниш и обухвата нове катастарске парцеле и то на: територији Општине Ћићевац, К.О. Појате; и територији Општине Параћин, К.О. Дреновац.

2) Денивелисана раскрсница „Кошеви" – нова

Денивелисана раскрсница „Кошеви" је планирана као веза аутопута Е-761 са постојећом путном мрежом, односно са државним путем I Б реда бр. 23. Планирана је реконструкција државног пута у зони уклапања на кружну раскрсницу. Нова денивелисана раскрсница обухвата катастарске парцеле и то на: територији града Крушевца, К.О. Кукљин, К.О. Пепељевац, К.О. Глободер.

3) Пешачки висећи мост „Маскаре"

Због радова на хидротехничком уређењу реке Западна Морава, неопходно је рушење постојећег пешачког висећег моста, који се налази на територији општине Ћићевац и Варварин и повезује село Маскаре и Град Сталаћ. Нови пешачки мост се гради на истом месту и обухвата катастарске парцеле и то на: територији Општине Ћићевац, К.О. Град Сталаћ; и територији Општине Варварин, К.О. Маскаре.

4) Денивелисана раскрсница „Камиџора" – Надвожњак „Сирча"

У зони денивелисане раскрснице „Камиџора", предложена је измена решења приступа насељу Сирча. Ова измена подразумева продужетак планираног моста преко будућег речног корита Западне Мораве, тако да се премости будући ауто-пут и на тај начин обезбеди најкраћа веза насеља Сирча са подручјем града Краљева. Приступно решење за насеље Сирча обухвата нове катастарске парцеле и то на територији Града Краљева у деловима К.О. Сирча и К.О. Краљево.

I/1.5 ОПИС ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА, КОРИШЋЕЊЕ ПРОСТОРА И ОГРАНИЧЕЊА

Планско подручје обухвата долинске делове дуж тока Западне Мораве од чачанске, преко краљевачке и крушевачке котлине до великоморавске долине у зони Ћићевца, као и брежуљкасти обод западноморавске долине на северу и југу.

Саобраћајница аутопута Е-761 деоница Појате – Прељина пролази долином Западне Мораве и повезује сва већа насеља у региону: Сталаћ, Крушевац, Трстеник, Врњачку Бању, Краљево и Чачак.

На овом подручју висинске разлике терена нису велике и износе од 130 мнв (зоне поред Велике Мораве, низводно од Варварина) до 350 мнв, на основу чега се сврстава у терен који има умерено рашчлањен рељеф.

У водоносним срединама, формиране су бројне акумулације подземних вода – издани, различитог структуралног типа (збијене и разбијене) и хидрауличног механизма (слободне, субартерске и артерске. На предметном подручју се истичу врло повољни климатски услови, као и постојање значајних лежишта техничког камена, шљунка и песка. Може се рећи да посматрано подручје представља хидрогеолошки перспективан терен због великог броја појава термалних и термоминералних вода.

Постојеће акумулације и водни капацитети омогућавају дугорочно обезбеђење воде за пиће као и флаширање воде.

Предметни простор генерално припада сеизмички врло активном подручју, тј. део је Средоземно-трансазијског сеизмичког појаса и налази се у зони 7° MCS-64.

Веома је повољан геосаобраћајни положај и добра саобраћајна доступност коју представљају близина европског саобраћајног коридора – путни коридор X, планирани Аутопут Е-763, железнички коридор, постојећа транспортна мрежа и инфраструктурни ресурси, основна инфраструктура ваздушног саобраћаја, као и природни предуслови за организовање немоторних видова саобраћаја.

Будући коридор ауто-пута Е-761, деоница Појате – Прељине највећим делом пролази долином Западне Мораве. Дужина ауто-пута од Појата до Прељине је око 110 km, док дужина тока Западне Мораве на овом потезу износи око 138 km.

Траса планираног ауто-пута се готово целом дужином налази у зони која је изложена плављењу великих вода Западне Мораве, а на великој дужини директно контактира са речним током (на местима укрштања и у зонама где је траса ауто-пута близу речног корита).

Становништво се традиционално бави пољопривредом (око 12% становништва) што представља одличан основ за развој повртарства, воћарства, виноградарства и одређених ратарских култура. Пољопривредно земљиште чини 226.761 ha, док шумско земљиште покрива 148.854 ha и претежно је лишћарског карактера.

Развијена је прерађивачка индустрија, посебно металска, хемијска, прехрамбена, гумарска, дрвнопрерађивачка, наменска и друге. Присутни су и значајни индустријски капацитети који су углавном извозног карактера (фабрика гума „Трајал", ФАМ а.д., хемијска „Хенкел Мерима", „Рубин", металски комплекс „14 октобар", индустрија хидрауличних уређаја „Прва Петолетка", прехрамбена „Фудекс", „Слобода", фабрика специјалне производње итд.).

Присутно је постојање индустријских зона у већим центрима (Чачак, Краљево, Крушевац, Трстеник) и мањих радних зона у осталим општинским центрима (Варварин и Ћићевац), као и у једном броју насеља у ванградском подручју (Мојсиње, Мрчајевци, Љубић, Прељина, Обреж, Појате, Рибаре, Коњух, Каоник и др.).

Веома је развијен бањски туризам заснован на коришћењу термалних и термоминералних вода (Врњачка, Матарушка, Овчар, Богутовачка, Горња Трепча, Слатинска, Рибарска).

Само један део природних и културних вредности у које спадају манастири, цркве, археолошка налазишта и сл. је заштићен.

Подручје је покривено развојном документацијом у виду ППО-а и ПГР-ова општина и градова.

Добро је развијена институционална и стручна мрежа коју чине Регионална привредна комора у Крушевцу и Краљеву, Регионални центар за развој МСП, Институт за крмно биље у Крушевцу, Технички факултет, струковна удружења итд.

Један од проблема представља непланско заузимање пољопривредног земљишта у непољопривредне сврхе, угроженост високим подземним водама као и деградација земљишта хемијским агенсима.

Изражена су неповољна демографска кретања у виду процеса депопулације и старења становништва на сеоском подручју.

Проблеми у развоју пољопривреде су изражени преко недостатка агроекономске рејонизације, неразвијеног задругарства, недовољно складишног простора, уситњеност пољопривредних произвођача као и напуштена пољопривредна земљишта, застарела механизација и др.

Прекомерна и непланска експлоатација шума условила је ерозију земљишта.

Ток реке Западне Мораве представља природну баријеру. Загађивање површинских и подземних вода, стара водоводна мрежа и велики губици, неизграђеност канализационе мреже и ППОВ стварају озбиљне проблеме и отежавају свакодневно функционисање становништва. Неразвијени системи за одвођење атмосферских вода и заштиту од периодичних поплава, бујица и ерозије додатно отежавају ситуацију.

Присуство бројних економских проблема и пропадање значајних привредних субјеката, посебно већих утицали су на нижи степен запослености и на пораст незапослености. Врло често је изражена неадекватна опремљеност постојећих индустријских локација.

Проблеме у развоју туризма представљају недовољна активност туристичких ресурса, заостајање у туристичкој инфраструктури, недостатак међуопштинске и међурегионалне туристичке сарадње и сл. Непостојање стабилних извора прихода, стање постојеће путне инфраструктуре као и неинтегрисани видови саобраћаја уз недовољно развијену мрежу бициклистичких и пешачких стаза додатно утичу на развој туризма.

I/1.6 ПОТЕНЦИЈАЛИ И ОГРАНИЧЕЊА

Потенцијали

Постоји могућност повезивања пољопривреде са другим делатностима по моделу мултифункционалног развоја.

Постоји могућност коришћења дрвне масе за производњу енергије и значајне могућности за коришћење шумских плодова и гајење лековитог биља.

Остварују се повољни услови за коришћење минералних ресурса и коришћење термалних вода као енергетског потенцијала.

Туристичка валоризација градских и бањских простора, туристичког потенцијала Западне и Велике Мораве и логистичка подршка туризму планинских зона у окружењу може допринети развоју туризма. Природни потенцијал за развој различитих видова туризма – планинска подручја (Гоч, Мојсињске планине, Жељин, Столови, Јастребац и др.), језерска (Међувршје, Овчарско-кабларско, Парменац и др.), очувана рурална подручја у већини општина и др. и активирање нових локација за развој бањског туризма (Варварин, Крушевац и др.), интензивније коришћење постојећих бања (Врњачке, Матарушке, Богутовачке, Овчарске, Г.Трепче, Рибарске), флаширање минералних вода (Орашје), као и коришћење у енергетске сврхе (Овчар)

Унапређење развоја индустрије се може остварити уз помоћ индустријских зона и паркова на планском подручју (Краљево, Крушевац, Чачак, Трстеник, Ћићевац, Варварин). Могућност изградње планираних логистичких центара (Чачак и Краљево), као и постојање „brown field" локација (Краљево, Крушевац, Чачак, Врњачка Бања, Трстеник) посебно некадашњих војних, складишних и индустријских простора.

Постоје врло повољни природни услови за развој бициклистичког саобраћаја са потребном инфраструктуром.

Водни потенцијал – хидро (ибарски и западно моравски хидропотенцијал) и минерални и термоминерални извори (за развој бањског туризма и флаширање), изградња нових акумулација, могућност ширења водоводних система на сеоска подручја и водорегулација (мере и објекти у функцији заштите од великих вода);

Непокретна културна добра – манастири (Студеница, Жича, Каленић, Љубостиње и др.), бројне цркве, Римске терме из 4. века и др.);

Кластерско удруживање у различитим производним и услужним областима (индустрија, пољопривреда, туризам, здравство) и на различитим нивоима (општине/градови, међуопштински и међурегионални). Подстицање нових активности и предузетништва посебно у: услугама (саобраћајним, прометним, складишним и др.); туризму (нарочито транзитном) и угоститељству; пољопривреди тј. преради и пласману пољопривредних производа и др.;

Могућности отварања према новим тржиштима у суседним државама путем реализације функционалне путне мреже и повећања спољно-трговинске размене, имајући у виду формирану тражњу за пољопривредно-прехрамбеним, гумарским, производима наменске и обојене металургије, и расположиве природне ресурсе и изграђене капацитете.

Ограничења

Загађење земљишта и подземних вода од прекомерне и неадекватне употребе хемијских средстава у пољопривредној производњи.

Непланско и нерационално коришћење шумских ресурса.

Нека потенцијална лежишта шљунка и песка се налазе у зонама изградње планираног аутопута. Угрожавање животне средине и екосистема непланском експлоатацијом минералних сировина. Неповољни ефекти експлоатације минералних сировина на животну средину и саобраћајнице, уз одсуство одговарајуће компензације и неадекватна рекултивација простора.

Лоше стање водоводне инфраструктуре и санитације насеља, наставак даљег загађења површинских и подземних вода, као и недостатак пројектне документације за реализацију водоводних, канализационих и система за заштиту од великих вода.

Положај трасе планираног аутопута који пресеца досадашње токове комуникација између насеља, радних зона и пољопривредних површина и др.

Дуг период од израде пројектне документације до реализације инфраструктурних коридора. Велика финансијска средства потребна за реализацију аутопутског коридора као и штетни утицаји моторног саобраћаја на животну средину.

I/1.7 ЦИЉЕВИ ППППН-а

- Успостављање дугорочне стратегије развоја подручја кроз које пролази инфраструктурни коридор, у складу са регионалним и локалним развојним потенцијалима;
- Утврђивање планских решења којима се резервише простор за инфраструктурни коридор, утврђује посебан режим заштите коридора и контактних подручја, обезбеђују услови за укрштање и пролазе;
- Дефинисање односа са осталим наменама и инфраструктурним системима у непосредном контакту;
- Функционални размештај и планирање нових компатибилних намена (садржаја);
- Утврђивање оптималне трасе аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина и оптималне саобраћајне мреже свих јавних путева у окружењу коридора;
- Утврђивање локације денивелисаних петљи и денивелисаних укрштања на инфраструктурном коридору;
- Утврђивање локација функционалних пратећих садржаја (базе за одржавање и

наплата путарине) на инфраструктурном коридору;

- Утврђивање локација пратећих садржаја за потребе корисника пута (паркиралишта, одморишта и услужни центри) на инфраструктурном коридору;
- Утврђивање положаја коридора железничке пруге у инфраструктурном коридору;
- Дефинисање водопривредног развоја, заштита и уређење сливова;
- Утврђивање положаја коридора електроенергетске и телекомуникационе инфраструктуре у коридору;
- Утврђивање положаја термоенергетске инфраструктуре у коридору;
- Утврђивање положаја коридора магистралних, регионалних и разводних гасовода, нафтовода и продуктовода у инфраструктурном коридору;
- Подстицање даљег развоја постојећих насеља, побољшање саобраћајне повезаности којом се остварује боља комуникација свих насеља у мрежи;
- Очување и унапређење еколошких, културолошких и других вредности у насељима;
- Омогућавање остварење одрживог развоја пољопривредне производње у окружењу коридора и максимално очување постојећег квалитета пољопривредног земљишта;
- Заштита земљишта од могуће деградације отпадним водама;
- Усаглашавање и решавање потенцијалних конфликата везаних за пролазак коридора кроз шуме и шумско земљиште;
- Развој туризма у обухвату просторног плана прилагодити потребама туристичких тржишта и локалног становништва, али и захтевима које транзит на коридору поставља у погледу удобности и безбедности путовања;
- Обезбедити заштиту од буке на деловима коридора који пролазе поред насеља;
- Минимизирање и лимитирање свих облика емисије полутаната животне средине у циљу очувања квалитета чинилаца животне средине (воде, ваздуха, земљишта, буке);
- Очување и уређење предела на подручју просторног плана;
- Очување природних екосистема;
- Очување постојећег биодиверзитета;
- Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом простора позајмишта и одлагалишта материјала за изградњу ауто-пута.

I/1.8 ОЧЕКИВАНИ ЕФЕКТИ ПЛАНИРАЊА У ПОГЛЕДУ УНАПРЕЂЕЊА НАЧИНА КОРИШЋЕЊА ПРОСТОРА

Основно концепцијско опредељење је резервисање простора за коридор планираног аутопута уз задовољење основних планско-техничких елемената, рационалније коришћење постојећих капацитета, реконструкција и изградња остале путне инфраструктуре у циљу побољшања повезаности простора са ближим и даљим окружењем уз валоризацију потенцијала ужег и ширег утицајног подручја.

Реализација аутопутског коридора имаће значајне утицаје на ближе и даље окружење по питању режима коришћења простора, демографских кретања и утицаја на привредни развој.

С обзиром на планирану изградњу аутопута долином Западне Мораве од Појата до Прељине, поред неопходног контролисаног планског коришћења садашњих пољопривредних површина за потребе изградње аутопута и њиховог претварања у

грађевинско земљиште, омогућиће се не само савремена и добра саобраћајна веза и доступност локалних заједница у планском подручју, већ ће се побољшати и приступачност и омогућити бољи услови пласмана пољопривредних производа локалним заједницама планског подручја, али и суседним брдско-планинским општинама у којима су повољни услови за развој планинског сточарства, производњу биљних култура традиционално везаних за брдско-планинске крајеве.

У окружењу планираног аутопута, као и у ужем утицајном подручју, у којима је позитиван утицај изградње аутопута осетнији, могуће је очекивати пораст броја становника у периоду до 2025. године, док се у ширем утицајном подручју очекује смањење броја становника.

Изградња инфраструктурног коридора Е-761 (Појате – Прељина) ће умногоме утицати на даљи развој нивоа центара у оквиру мреже насеља. Утицај се огледа у укидању/преусмеравању појединих постојећих комуникација и успостављању нових, али и у скраћивању односно продужавању времена путовања између насеља.

Коридор аутопута ће углавном имати позитиван утицај на функционисање насеља, посебно са леве стране аутопута гледано из правца петље Појате. Повезаност насеља ће се, поред постојећим путевима, омогућити и у случају насеља којима би планирани аутопут пресекао досадашњу путну доступност, и то преко денивелисаних укршатаја и пропуста. Денивелисане раскрснице су планиране у близини главних центара и ни на који начин неће негативно утицати на функционисање мреже насеља, нити ће условити прекид комуникација између насеља.

Унапређењем система транспорта људи и добара кроз изградњу/унапређење инфраструктуре, има за резултат раст привреде. Главни ефекти таквог раста везују се за краткорочне (током изградње отварају се нова радна места) и дугорочне ефекте, који настају услед директних уштеда због ефикаснијег транспорта људи и добара. То даље има утицаја на економију обима (кроз шири приступ тржиштима производа и услуга и радне снаге, ефикаснију логистику (испорука роба на време и сл.), као и на диверсификацију производа и услуга.

Основна намена простора одређена је важећим просторним плановима јединица локалне самоуправе на целом подручју Просторног плана. У односу на то, измена тих планова и њихових намена у простору ће се односити искључиво на подручје посебне намене, односно коридора планираног аутопута.

С обзиром на утицај коридора планираног аутопута на околно подручје, евентуалне измене у наменама простора могу да се односе на повећану привредну активност, изградњу или реконструкцију комуникација нижег нивоа, потребу обезбеђења зона заштите делова постојећих и планираних намена од штетног утицаја аутопута и због потребе обезбеђења приступа и несметаног функционисања саобраћаја у коридору.

Реализацијом Плана, односно изградњом аутопута и пратећих објеката у коридору, доћи ће до повећања површине под грађевинским земљиштем. У оквиру пољопривредног земљишта доћи ће до смањења површина због изградње аутопута. Шумско земљиште ће се и поред смањења потребног за изградњу планираног аутопута, повећати на деловима терена у коридору који ће бити под заштитним зеленилом. У оквиру водног земљишта због потребе изградње и заштите аутопута и околних терена градиће се насипи и остали објекти за мелиорације и заштиту од поплава, као и објекти за регулацију речних токова.

Проблематика заузимања површина неопходних за изградњу пута као и свих пратећих садржаја који су значајни за остваривање комплетног програма изградње представља

један од битних параметара меродаван за дефинисање односа пута и животне средине, поготово због чињенице да су обрадиве површине, лимитиране у смислу расположивих количина. У процесу дефинисања могућих утицаја, потребе за заузимањем површина се морају сагледати и са еколошког становишта и предузети одговарајуће мере у смислу могућих свођења утицаја на најмању могућу меру.

I/2 КВАЛИТЕТ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ НА ПОДРУЧЈУ ППППН-а

I/2.1 ПРИКАЗ ГЕОМОРФОЛОШКИХ, ГЕОЛОШКИХ И ХИДРОГЕОЛОШКИХ КАРАКТЕРИСТИКА ТЕРЕНА

Планско подручје Моравског коридора обухвата долинске делове дуж тока Западне Мораве, од чачанске, преко краљевачке и крушевачке котлине до великоморавске долине у зони Ћићевца, као и брежуљкасти обод западноморавске долине на северу и југу. Простире се између 130 мнм (зона поред В.Мораве, низводно од Варварина) и 1127 мнм (Врх Гоча, Крња јела и Збориште).

Хидрогеолошки услови терена диктирани су геолошком грађом, односно литолошким саставом и положајем појединих чланова комплекса у склопу терена. На овом подручју геолошка грађа терена је врло разноврсна и сложена.

Метаморфне стене најстарије су стенске масе на овом подручју. Изграђују терен по ободу З.Мораве, северно од Крушевца. У околини Трстеника налазе се флишне творевине доње креде, у виду услојених пешчара, лапораца и глинаца. У доњем делу комплекса јављају се кречњаци. На простору истраживања највише су заступљене седиментне творевине представљене неогеним и квартарним наслагама.

У савременим речним коритима најзаступљеније су алувијалне наслаге дебљине од 2-10 m, просечно 6 m.

На посматраном простору најраспрострањеније су водоносне средине међузрнске порозности, док су мање заступљене водоносне средине пукотинске и пукотинско-кавернозне порозности.

У наведеним водоносним срединама формиране су бројне акумулације подземних вода-издани, различитог структурног типа (збијене и разбијене) и хидрауличког механизма (слободне, субартешке и артешке).

I/2.2 СЕИЗМОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Простор овог дела Балканског полуострва спада у сеизмички врло активно подручје. Део је Средоземно-трансазијског сеизмичког појаса.

Подручје истраживања, према картама сеизмичке рејонизације, припада сложеним теренима на којима су могући потреси 7°, 8° и 9° MCS.

I/2.3 ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Ток З.Мораве и речна долина одликују се изразитим варијацијама морфолошких и геоморфолошких карактеристика. Са тог аспекта водоток се може поделити на више деоница.

Река З.Морава настаје спајањем Моравице и Ђетиње у Пожешкој котлини, код села Лепосавића, на 298 мнм. Директних притока реке има преко сто.

Постоји неколико притока З.Мораве са површином слива Аси>500 km^2. То су Ибар (7925km^2), Моравица (1513 km^2), Ђетиња, Расина, Чемерница и Гружа.

I/2.4 КЛИМА

Општа клима посматраног подручја је умерено-континентална.
(Извор: РХМЗ 2010-2020.)

Температура ваздуха
Краљево: макс. 37,3°C, мин.-14,1°C, средња 12,5°C
Крушевац: макс. 37,4°C, мин.-15,5°C, средња 12,4°C

Ветрови
Краљево: најчешћи правац-источни (178,6%0), највећа средња брзина-северо-истични (9,3 km/час)

Падавине
Просечна годишња сума падавина је 769 mm. Највише падавина има у фебруару (101 mm) и мају (101 mm), а најмање у августу (49 mm).

I/2.5 КВАЛИТЕТ ПОВРШИНСКИХ ВОДА

Анализом резултата квалитета воде З.Мораве, на профилу Краљево, констатовано је да следећи параметри одступају од прописаних граничних вредности (ГВ) загађујућих супстанци за II класу површинских вода: вредности суспендованих материја (III-V), укупан азот (III), нитрити (III), укупно гвожђе (III). Од приоритетних и приоритетних хазардних супстанци, од ГВ одступа концентрација никла (III-IV).

Фекалне колиформне и укупне колиформне бактерије одговарају III класи квалитета.

I/2.6 КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА

У зони утицаја планиране саобраћајнице не врше се редовна испитивања квалитета основних чинилаца животне средине. Локације на којима се врше испитивања се налазе у градовима и нису репрезентативне за посматрано подручје. Због тога ће на овом месту бити приказани резултати једнократних испитивања која су рађена дуж планиране трасе Моравског коридора за потребе израде Студија о процени утицаја на животну средину и друштво пројекта Моравског коридора (SEIA-ENKA, BECHTEL and 2U1K, 2020.).

У оквиру зоне утицаја (Aol), која је дефинисана у предметном извештају SEIA, су постављени пасивни узоркивачи за NO2, SO2 и H2S, na 42 мерна места. Истовремено за узорковање садржаја PM10 и PM10-PM2,5 су постављени узоркивачи на 24 места. Мерење је трајало 40 дана, што је у складу са усвојеним техникама базираним на стандардима EU ISO/EC 17025:2005.

Поред локације асфалтне базе је постављен узоркивач за толуен, етилбензен. О-ксилен, П-М-ксилен и бензен.

На основу добијених резултата је констатовано да просечне дневне концентрације испитиваних параметара ни на једном мерном месту не прелазе граничне вредности утврђене Уредбом о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздух („Сл. гласник РС”, бр. 11/10-20, 75/10-5 и 63/13-20).

С обзиром да резултати мерења за испитиване параметре не прелазе граничне вредности, све мерне локације дуж целе Aoi, одређене су као осетљиви рецептори и у складу са тим је извршена процена утицаја дата у Извештају SEIA.

I/2.7 БУКА

Из Студија процене утицаја на животну средину (СПУ) рађене за сваку појединачну деоницу Моравског коридора, могло се издвојити следеће:

Сектор-1: констатовано је да су стамбени објекти погођени саобраћајном буком коју изазивају постојећи државни пут IIБ (Коридор 11), државни пут IIA и више локалних путева.

Железнички саобраћај на линији број 55 је још један извор загађивања буком који погађа становнике у окружењу.

Сектор-2: у СПУ се не могу наћи одговарајући подаци.

Сектор-3: према СПУ, постојећи инфраструктурни објекти су означени као извори тренутног загађења буком на студијском подручју СПУ-а, стим да нису дати подаци о тренутном загађењу буком. Како је наведено у СПУ, након изградње Секције 8 и Секције 9 Моравског коридора, доминантан извор загађења буком ће бити саобраћај на коридору.

Због недовољног обима информација о буци на посматраном простору, за потребе израде SEIA урађена су додатна мерења еквивалентног нивоа буке за дан и ноћ, на 12 локација.

Резултати су упоређивани са WHO Noise Guideline, где су граничне вредности Leq 55 за дан и Leq 45 за ноћ за стамбену зону, што је у складу и са вредностима дефинисаним прописима Републике Србије за исту зону.

На основу извршених испитивања, ни на једном мерном месту вредности нису прелазиле граничне вредности за дан и ноћ, али су нивои буке били близу тих вредности.

Најближа насеља предложеној траси Моравског коридора идентификована су као осетљиви рецептори, јер ће становници који живе у овим насељима највише бити погођени високим нивоом буке, с обзиром да су резултати мерења били близу граничних вредности.

I/2.8 КВАЛИТЕТ ЗЕМЉИШТА

Испитивање квалитета земљишта је урађено у оквиру SEIA, имајући у виду да у оквиру СПУ у зони утицаја нису вршена посебна истраживања.

Постојећи квалитет земљишта Aoi утврђен је узимањем узорака, уз потребну опрему и техничара, са земљишта на предложеној траси Коридора. Извршено је узорковање земљишта на 16 различитих тачака за Сектор-1, на 28 различитих тачака за Сектор-2 и на 12 различитих тачака за Сектор-3, дуж предложене трасе, како би се утврдило постојеће загађење земљишта Aoi.

Резултати анализе земљишта показују да су гранични нивои за параметре As, Zn, Cd, Se, Cr, Pb и Ni прекорачени на неколико локација у области која је анализирана.

Постојећи литературни подаци указују на велику поплаву која се догодила 2014. као главни узрок ове контаминације. С друге стране, детаљна проучавања на ширем простору показују да су карактеристике земљишта углавном сличне онима у зони Западне Мораве. Ови налази имплицирају да су извори полутаната у земљишту могли бити слични онима из поплавних седимената у области истраживања. Током дуготрајних поплавних догађаја материјали из геогених и антропогених извора се преносе поплавним таласима и депонују у поплављеним подручјима. Садржај и порекло садржаја Ni и Cr се може тумачити геолошким карактеристикама ширег простора. Pb, Cd и Zn у земљишту и седиментима из проучаваних подсливова могу да потичу из тачкастих извора као што су рудна тела, помешана са антропогеним дифузним изворима као што су пољопривреда, друмски и железнички саобраћај и метална, хемијска и текстилна индустрија (објавили Мрвић ет al.(2009) и Антић-Младенови, ет al.(2018)). Резултати анализе представљају постојеће стање пре реализације

Коридора. Ови резултати ће бити основа за процене утицаја Моравског коридора на квалитет земљишта у току експлоатације истог.

Осетљиви рецептори су идентификовани као сва места будућих складишта и одлагалишта земљишта које још нису дефинисана, оближња насеља која ће бити под утицајем таложних материја, као и воде реке Западна Морава и њених притока.

I/2.9 ПОДЗЕМНЕ ВОДЕ

Систематско испитивање квалитета подземних вода у зони коридора није вршено. Постоје резултати испитивања воде из индивидуалних водних објеката који у највећем броју случајева не одговарају квалитету воде за пиће прописаном Правилником о хигијенској исправности воде за пиће („Сл. лист СРЈ", бр. 28/98 и 28/19), најчешће у погледу микробиолошког садржаја и концентрације азотних једињења. У приобаљу З.Мораве се не може очекивати подземна вода доброг квалитета због бројних извора загађења површинског слоја земље као што је: нерегулисано сакупљање и одвођење отпадних вода, постојање дивљих депонија, коришћење ђубрива и средстава за заштиту биља у пољопривреди и сл. На карактеристике подземних вода директно утичу и површинске воде З.Мораве и притока чије воде одступају од прописане II класе.

I/2.10 БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ

Посматрано подручје дуж читавог коридора припада приобаљу З.Мораве и њених притока. С обзиром да је земљиште у зони коридора веома плодно, временом је дошло до нестанка аутохтоних екосистема, које је замењено антропогено измењеним екосистемима, углавном обрадивим површинама. Само на појединим деловима задржала се аутохтона вегетација у облику шумарака алувијалног карактера.

Према условима Завода за заштиту природе Србије коридор не пролази кроз територију заштићених подручја за које је спроведен или покренут поступак заштите, нити је обухваћен еколошком мрежом.

Најчешће заступљено високо растиње су: врбе, тополе, храст лужњак и јасен. Састав ових заједница зависи од нивоа подземних вода и дужине задржавања плавних вода.

У спрату ниског растиња присутни су: Горкослад (Solanum dulcamara), Шашуљица (Calamagrostis epigeios), Шаш (Carex remota), Гагамија (Lycopus europaeus), Струпник (Scrophularia nodosa), Шумска Анђелица (Angelica sylvestris), Хмељ (Humulus lupus) и др.

Појас жбуња присутан је по ободу шумарака, уз границе обрадивих површина и локалних путева које користе пољопривредници. На овим местима најчешће се јављају глог, свиб, купина и трњина.

Поред обала реке се налазе влажна станишта настала услед меандрирања тока З.Мораве у виду мртваја, бара, хигрофилних ливада и сл. На наведеним местима заступљене су биљне врсте типичне за наведена станишта: водољуб (Butomus umbellatus), барска перуника (Iris pseudocorus), мочварни шаш (Carex acutiformis), трска (Phragmites australis), руменика (Lychnis flos-aculi), рогоз (Typha) и др.

Највећи део површина у зони коридора припада обрадивом земљишту. Ограничене површине око реке су под кукурузом и поврћем, а на терасама су пшеница и воћњаци. Од воћарских култура најзаступљеније су јабуке и шљива.

У приобаљу З.Мораве и притока могу се наћи птице чије станиште је везано за воду: дивља патка глувара, клокочица, лиска, кукавица, велики трестењак (ритски дрозд), црноглава траварка и шумска шљука.

Присутне су и врсте птица чији је живот везан за обрадиве површине, односно места где има ситних глодара, инсеката и заостатака од пољопривредне производње: јастреб осичар, јастреб кокошар, гачасти мишар, кобац, јастреб мишар, пољска еја, сеоска ласта, пољска шева црвендаћ, славуј, ветрушка, препелица, фазан, голуб гриваш, грлица, кукавица, гугутка, руси сврачак, креја, детлић, сврака, чавка, гачак, сива врана, гавран, црни кос, дрозд певач и велика сеница.

У воденим екосистемима З.Мораве и притокама, као и у околним каналима налази се више врста риба: бодорка, штука, пијор, лињак, сом, кечига, вијун, скобаљ и др.

Поред рика могу се наћи и представници водоземаца и гмизаваца: жаба травњача, крастача, барска корњача и др.

У горњим слојевима земљишта, као и у води, се могу наћи зглавкари.

На обрадивим површинама и међама има мањих популација крупнијих сисара, најчешће срне, а од ситних сисара најзаступљенији су глодари.

Заштићена природна добра у обухвату ИДППППН-а

1. Специјални резерват природе „Осредак", природно добро II (друге) категорије, са прописаним режимом заштите другог и трећег степена и

2. Споменик природе „Стабло храста лужњака Вранеши", природно добро III (треће) категорије.

Границе ИДППППН-а обухватају еколошки значајно подручје „Осредак", еколошке мреже РС, као и потенцијално подручје NATURA 2000 pSCls „Јужна Велика Морава", потенцијално подручје NATURA 2000 pSCls „Западна Морава" и потенцијално подручје NATURA 2000 pSPAs „Горње Поморавље". (Извор: Услови Завода за заштиту природе, бр. 021-2996/3, од 30.08.2023.)

I/2.11 СТАНОВНИШТВО

Из табеле се може сагледати број становника у насељима/градовима који су најближи планираној саобраћајници, према попису из 30.06.2022.

	ГРАДОВИ/НАСЕЉА	Број становника
1	КРУШЕВАЦ	113 951
2	ЋИЋЕВАЦ	7917
3	ВАРВАРИН	14 314
4	КРАЉЕВО	110 545
5	ВРЊАЧКА БАЊА	25 117
6	ТРСТЕНИК	36055
7	ЧАЧАК	105 840

Табела бр. 1 Број становника у градовима/насељима

I/2.12 КУЛТУРНО ИСТОРИЈСКА БАШТИНА

На основу података добијених од Завода за заштиту споменика културе наводимо културна добра која се налазе у границама Моравског коридора (Појате – Краљево – Прељина):

- Место Варваринске битке са спомеником грофу Орурку (знаменито место)
- Сталаћ, средњовековни град (споменик културе од великог значаја)
- Сталаћ, црква Св. Духа од Сталаћа (споменик културе од великог значаја)
- Маскаре, археолошки локалитет
- Макрешане, арх. лок „Оранице", „Тепелија", „Старо гробље", „Јазбине"
- Шанац, ветеринарска станица, кућа Илић Животе, кућа Радосављевић Бранка, арх. лок. „Кућиште"
- Гавез, кућа Агатоновића Радослава
- Јасика, кућа павловић Миливоја, арх. лок. „Крстићи", „Оџинац"
- Крушевац, Лазарев град, црква Лазарица, зграда Народног музеја, мензулана (споменик културе од изузетног значаја)
- Крушевац, арх. лок. „Фабрика 14. октобар", „Фабрика вагона", „Шанац"
- Лазарица, кућа Сакић Мирјане
- Читлук, арх. лок. „Конопљара", центар села са кућом Ћирић Николе, кућа Китановић Миладина
- Кошеви, кућа Егерич Љубодрага
- Куљин, воденица моравка, кућа Миладиновић Милије
- Бела Вода, арх. лок. „Динина Ћула", споменички комплекс и арх. лок. „Код чесме", арх. лок. „Буњиште"
- Глободер, арх. лок. „Селиште", арх. лок. „Ивље"
- Горњи Рибник, црква Св. Арханђела Гаврила
- Трстеник, црква Св. Тројице и Катића кућа
- Грабовац, средњовековни град
- Прњавор, манастир Љубостиња (споменик културе од изузетног значаја)
- Стари Трстеник, арх. лок.
- Попинска река, арх. лок.
- Штулац, арх. лок. „Немрак"
- Руђинци, арх. лок. „код Шарана"
- Врњци, арх. лок. „Лаћариште – Драшковићи", арх. лок. „Лаћариште", арх. лок. „Дубоки поток – Обрежа", арх. лок. „Миодраговићи", арх. лок. „Скела Црноглаваца", арх. лок. „Грчкара или Трнара"
- Ново село, арх. лок. „Шибачке куће", арх. лок. „Веселиновићи", арх. лок. „Стевановићи", арх. лок. „Миодраговићи"
- Угљарево, непознато налазиште
- Грачац, арх. лок. „Младеновића воћњак"
- Подунавци, арх. лок. „Раковица" Вранеши, арх. лок. „Трновача", арх. лок. Непознато налазиште
- Врба, црква брвнара (споменик културе)
- Чукојевац, арх. лок. „Пањевац", црква брвнара и арх. лок.
- Витановац, арх. лок. „Округлица"
- Ратина, арх. лок. „Дивље поље", арх. лок. „Римско гробље"
- Краљево, Спомен парк (културно добро од изузетног значаја)
- Кованлук, арх. лок. гробље, куће у засеоку Мајдаци
- Опланићи, арх. лок. „Грчко гробље", арх. лок. „Просиште"
- Милочаји, арх. лок. „Гореко поље", арх лок. „Доње гробље"

- Мрсаћ, црква брвнара и арх. лок. „Грчко гробље”
- Обрва, арх. лок. „Ада”, арх. лок. „Гробље”, арх. лок. „Царевац”, арх. лок. „Питовница”
- Лаћевци, арх. лок. „Данашње гробље”
- Катрга, арх. лок. „Џиновско гробље”, „Гробљуша”
- Горичани, арх. лок. „Црквина”, чардак Цветковић Дејана, чардак у центру села
- Мрчајевци, арх. лок. „Ливаде, Крњине”, арх. лок. „Стрн”, арх. лок. „Грдешка бара”, арх. лок. „Гушевац”, арх. лок. „Црквина”
- Мојсиње, арх. лок. „Лохови – Бент”
- Прељина, арх. лок. „Трсине”, црква Св. Јоакима и Ане
- Коњевићи, арх. лок. „Римско гробље”
- Љубић, арх. лок. „Мутаовина”
- Соколићи, кућа Луковића Радомира
- Кулиновци, арх. лок. „Грчко, Римско гробље”

На набројаним културним добрима не може се вршити раскопавање, рушење, преправљање или било какви радови који могу да наруше својства културног добра без претходно утврђених услова и сагласности.

I/2.13 ИНФРАСТРУКТУРНИ, ИНДУСТРИЈСКИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ

На посматраном простору су заступљени следећи облици водоснабдевања:
- индивидуални (копани и бушени бунари, каптаже),
- локални (мањи водни системи за снабдевање неколико кућа или дела насеља) и
- централни (за већа насеља и градове).

За изворишта централних водоводних система су дефинисане зоне санитарне заштите (непосредна, ужа и шира):
- Варварин и Ћићевац из акумулације Ћелије,
- Крушевац из акумулације Ћелије,
- Краљево из приобаља реке Ибар,
- Врњачка Бања из више бушених бунара,
- Трстеник из језера Звездан и
- Чачак из регионалног водовода „Рзав”.

Већина градова и насеља имају проблема због несташице воде у сушним периодима.

Сакупљање, одвођење и третман отпадних вода у градовима и насељима најближих планираној саобраћајници, осим у Крушевцу, где постоји постројење за третман отпадних вода, није решено на одговарајући начин.
Фекалне и кишне отпадне из већих насеља, се сакупљају каналском мрежом по сепаратном или комбинованом систему и директно испуштају у реке Западну Мораву или Ибар. У мањим местима за сакупљање фекалних отпадних вода постоје нужничке или септичке јаме које се повремено празне.

У границама обухвата ИДППППН-а постоје индустријска постројења, који због испуштања нетретираних технолошких отпадних вода, емисије полутаната ваздуха и неодговарајућег поступања са отпадом могу бити значајни извори загађења средине. У оквиру приказа постојећих индустријских предузећа треба рећи да се на удаљености мањој од 1000 m од планиране саобраћајнице налази Фабрика за производњу сунђера, Коњевића бб, у Чачку, која припада севесо постројењу „нижег реда”, које према условима Министарства заштите животне средине (бр. 532-02-02778/2023-03 од 16.08.2023.), може у случају удеса имати ефекте на предметну саобраћајницу.

Посебан значај са аспекта заштите имају и бројни аеродроми:

- аеродром „Раван”, Чачак
- аеродром „Морава”, Краљево
- аеродром „Бреге”, Краљево
- аеродром „Трстеник”, Трстеник и
- аеродром „Росуље”, Крушевац

I/3 КАРАКТЕРИСТИКЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ОБЛАСТИМА ЗА КОЈЕ ПОСТОЈИ МОГУЋНОСТ ДА БУДУ ИЗЛОЖЕНЕ ЗНАЧАЈНОМ УТИЦАЈУ

Пре приказа карактеристика живорне средине у областима за које постоји могућност да буду изложени значајном утицају, потребно је извршити прелиминарну идентификацију потенцијалних извора загађења који могу бити од значајног утицаја. Идентификација је иначе део процеса процене утицаја ИДППППН-а на животну средину који је детаљније дат у оквиру посебне тачке Узвештаја (**III/2**).

Идентификовани могући значајни извори загађења животне средине у оквиру реализације II фазе Измена и допуна ППППН-а:

I) Изградња денивелисаних раскрсница
II) Експлоатација денивелисаних раскрсница
III) Позајмишта материјала за изградњу саобраћајнице
IV) Одлагалишта неискоришћеног материјала

За потребе израде SEIA дефинисана је општа ширина утицаја предметне саобраћајнице (AoI), која се може прихватити и за ово студијско истраживање:

- **Примарни AoI**: Примарна зона утицаја обухвата коридор од 500 m (250 m са сваке стране средишње линије аутопута). Потенцијално се очекује да ће ова зона бити доминантно под утицајем откопа земљишта, поред других еколошких и друштвених утицаја.
- **Секундарни AoI**: Зона потенцијалних социоекономских утицаја директно повезаних са активностима у оквиру Пројекта (нпр. утицај на здравље узроковано фреквентним саобраћајем, загађење ваздуха и воде и утицај на ресурсе везане за живот на селу).
- **Област индиректних утицаја**: Зона потенцијалних социоекономских утицаја индиректно изазваних активностима Пројекта, негативних (исељавање, смањење пољопривредне производње) и позитивних (позитивне миграције, раст запошљавања и др.).

Наведена ширина утицаја је посматрана у односу на време трајања утицаја:

- Одмах (<1 година)
- Краткорочно (1-4 године)
- Средњорочно (5-15 година)
- Дугорочни (утицај ће престати након оперативног животног века пројекта)
- Трајно (уз примену одговарајућих мера заштите се може ограничити трајање утицај након изградње).

На основу идентификације значајних потенцијалних извора загађења животне средине, издвојени су осетљиви објекти и чиниоци животне средине тзв. рецептори утицаја у оквиру одређених зона утицаја.

СТАНОВНИШТВО

На следећој табели се може сагледати која насеља се налазе у зони утицаја и колико су удаљена од саобраћајнице:

	НАСЕЉЕ	0 - 100 m	100 - 250 m	250 - 500 m
1	ПОЈАТЕ	X		
2	СТАЛАЋ	X		Зона
3	МАСКАРЕ		X	
4	БОШЊАНЕ		X	
5	МАКРЕШАНЕ	X		
6	БИВОЉЕ	X		
7	ЈАСИКА		X	
8	ЧИТЛУК	X		
9	КОШЕВИ	X		
10	КУКЉИН	X		
11	БЕЛА ВОДА			X
12	СЕЛИШТЕ		X	
13	ВЕЛИКА ДРЕНОВА		X	
14	МЕДВЕЂА	X		
15	БОГДАЊЕ		X	
16	ГРАБОВАЦ			X
17	ЛОЗНА	X		
18	ШТУЛАЦ	X		
19	РУЂИНЦИ	X		
20	ВРЊЦИ	X		
21	УГЉАРЕВО			X
22	НОВО СЕЛО		X	
23	СТУБАЛ			X
24	ПОДУНАВЦИ	X		
25	ГРАЧАЦ			X
26	ВРАНЕШИ		X	
27	ВРБА	X		
28	ЗАКЛОПАЧА	X		
29	РАТИНА	X		
30	ШУМАРИЦЕ		X	
31	СИРЧА	X		
32	ГРДИЦА	X		
33	АДРАНИ	X		
34	ПОПОВИЋИ	X		
35	МИЛОЧАЈ	X		
36	ОБРВА	X		
37	ГОРИЧАНИ	X		
38	КАТРГА		X	
39	МРЧАЈЕВЦИ		X	
40	ДОЊА ГОРЕВНИЦА			X
41	СТАНЧИЋИ		X	
42	БАЛУГА	X		
43	КОЊЕВИЋИ	X		
44	ПРЕЉИНА	X		
45	РАКОВО	X		
46	СОКОЛИЋИ	X		
47	МРЗЕНИЦА	X		

Табела бр 2. Насеља лоцирана у примарној зони утицаја

КЛИМА

На посматраном подручју се, због реализације Пројекта, не очекују промене општих климатских карактеристика. Одређене промене орографије терена и хидролошких карактеристика не могу значајно утицати ни на постојеће стање микроклиме.

ВАЗДУХ

Квалитет ваздуха на посматраном подручју је задовољавајући и испитивани параметри не прелазе ГВ. При томе треба имати у виду да због бројности и дистрибуције рецептора свака значајнија додатна емисија полутаната атмосфере ипак може имати негативан утицај на људе и животну средину. У питању је адитиван и кумулативан ефекат загађења ваздуха.

ЗЕМЉИШТЕ

Контаминирано земљиште је идентификовано на више места у зони утицаја, примарно због развијене пољопривредне производње (неадекватна примена ђубрива и средстава за заштиту биља), постојања бројних индустријских постројења, али и значајних поплава у предходном периоду. Свако додатно загађење земљишта због емисије загађења са аутопута би, поред адитивног и кумулативног ефекта са постојећим полутантима, имало и значај због уношења нових специфичних загађујућих материја везаних за саобраћај.

ПОВРШИНСКЕ ВОДЕ

Квалитет воде Реке З.Морава одступа од прописане II класе због повећане концентрације већег броја испитиваних параметара. Свако додатно загађење површинских вода, у случају неконтролисаног отицања потенцијално загађених кишних вода са саобраћајница, би погоршало иначе лош квалитет река. У води се могу, због емисије загађења везаног за саобраћај, очекивати повећане концентрације суспендованих честица, таложних материја и масти и уља.

ЕКОСИСТЕМИ

Екосистем као јединство биоценозе и биотопа може бити природни, делимично антропогено измењен и потпуно измењен екосистем. На посматраном подручју су заступљене све три врсте екосистема, стим да су, због велике вулнерабилности, битни природни екосистеми.

Негативни утицаји на екосистеме су најизраженији код изградње и експлоатације пута као линијског објекта, јер захвата велике површине и дели екосистеме, чиме се смањује или потпуно губи његова стабилност и моћ саморегулације. Утицај је посебно изражен због заузимања површина, што највише негативно утиче на природне екосистеме.

Потпуни губитак екосистема се може очекивати на и у околини површине која је заузета коловозном конструкцијом, банкинама, заштитним оградама, потпорним конструкцијама и одводним каналима.

Смањење ауторегулационих потенцијала екосистема или њихову потпуну деградацију можемо очекувати у на месту где се планирају позајмишта материјала за изградњу саобраћајнице, као и на депонијама материјала који се одлаже.

Посебан проблем за екосистеме представља емисија контаминираних кишних вода које садрже уљне материје и соли која се користи у зимском периоду.

I/4 РАЗМАТРАНА ПИТАЊА И ПРОБЛЕМИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ИДППППН-а И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗОСТАВЉАЊЕ ОДРЕЂЕНИХ ПИТАЊА И ПРОБЛЕМА ИЗ ПОСТУПКА ПРОЦЕНЕ

Имајући у виду сложеност проблематике заштите животне средине и здравља људи у поступку израде измена и допуна дела планске документације за веома комплексан инфраструктурни објекат, као што је коридор ауто-пута Е-761, аутори студије су за сагледавање стања и могућих утицаја користили информације и податке из бројних докумената која су урађена у процесу реализације пројекта. То се пре свега односи на услове надлежних институција и организација, на документа урађена у оквиру претходних радова (Студија утицаја на животну средину и друштво SEIA, 2020.; Хидротехничка студија, Институт „Јарослав Черни", 2013. и 2016.), израде планске документације (Стратешка процена утицаја на животну средину ППППН-а, ЈУГИНУС 2013.) и техничке документације (четири Студије процене утицаја на животну средину, Институт за путеве и Саобраћајни институт „ЦИП", 2020.).

Разматрање је започето увидом у Одлуку о изради Измена и допуна ППППН-а инфраструктурног коридора ауто-пута Е-761, да би даљи рад на предметној студији био базиран на подацима из Полазних основа и прилагођен циљевома ИДППППН-а. Имајући наведено у виду, Студија се примарно фокусира на стање и могуће утицаје на животну средину денивелисаних раскрсница, као и хидротехничка решења за позајмишта и одлагалишта материјала за изградњу саобраћајнице. При томе, аутори студије су разматрали и утицаје:

- током изградње и коришћења привремених локација (локације радних и помоћних објеката на радилиштима, паркиралишта и простора за одржавање) и других објеката: складишта (посебно опасних материјала) и магацинских простора, привремених саобраћајница и др.,
- утицаји асфалтних и база за припрему подлога,
- каменолома и др.

Приликом разматрања, у складу са пројектним задатком и усвојеним циљевима II фазе ИДППППН-а, нису у обзир узети:

- утицаји приликом изградње и експлоатације ауто-пута, осим делова везаних за изградњу и коришћење денивелисаних раскрсница и
- утицаји хидротехничких решења која нису директно везана за уређење позајмишта и депонија материјала за изградњу ауто-пута.

I/5 ПРИКАЗ ПРИПРЕМЉЕНИХ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА КОЈА СЕ ОДНОСЕ НА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ У ИДППППН-а, УКЉУЧУЈУЋИ ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ НЕРЕАЛИЗОВАЊА ПЛАНА И НАЈПОВОЉНИЈЕ РЕШЕЊЕ СА СТАНОВИШТА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Обрађивачи ИДППППН-а су разматрали неколико варијантних решења са аспекта заштите животне средине и здравља људи, али и са аспекта социјалног и економског статуса становништва и то:

- ЗАДРЖАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И
- ИЗГРАДЊА АУТО-ПУТА И ПРАТЕЋИХ ОБЈЕКАТА УЗ ПРИМЕНУ СВИХ ПОТРЕБНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗДРАВЉА ЉУДИ

	ВАРИЈАНТНА РЕШЕЊА	ПОЗИТИВАН УТИЦАЈ	НЕГАТИВАН УТИЦАЈ	НИЈЕ ОД ЗНАЧАЈА
1.	**ЗАДРЖАВАЊЕ ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА**	▪ еколошки утицај (утицај на екосистеме и биодиверзитет), ▪ визуелни утицај	▪ депопулација сеоских средина, ▪ ограничено запошљавање и економски раст, ▪ еколошки утицај у ванредним ситуацијама	▪ утицај на заштићена културна добра, ▪ утицај на хидролошке карактеристуке З.Мораве и притока
2.	**ИЗГРАДЊА АУТО-ПУТА И ПРАТЕЋИХ ОБЈЕКАТА УЗ ПРИМЕНУ СВИХ ПОТРЕБНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ЗДРАВЉА ЉУДИ, ПОСЕБНО МЕРА ИЗ ДОМЕНА ХИДРОТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ**	▪ еколошки утицај (утицај на очување и проширење еколошких коридора и биодиверзитета), ▪ запошљавање и економски раст, ▪ позитивна миграција становништва, ▪ коришћење вода и заштита од штетног дејства вода, ▪ визуелни утицај	▪ могући утицај на стање ваздуха и буке, ▪ заузимање простора	▪ утицај на заштићена културна добра

Приказ бр. 1: Припремљена варијантна решења

На основу вредновања припремљених варијантних решења, закључено је да је решење под бр. 2 најповољније, како са еколошког аспекта, тако и са аспеката који индиректно утичу на еколошки статус посматраног подручја.

У оквиру разматрања варијантних решења, у обзир су узета и могућа технолошка решења експлоатације ауто-пута. Гледајући на кретање возила као технолошки процес, алтернативе су варијације у режиму саобраћаја, у смислу регулисања брзине кретања учесника у саобраћају и њиховог усмеравања на појединачне траке, што све утиче на обим емисије аерозагађења. Наведена питања су углавном регулисана Законом о безбедности саобраћаја и вертикалној и хоризонталној сигнализацији и нису предмет ове студије. Све алтернативе у погледу одржавања путева и управљања повезаним садржајима су предмет конкретних пројеката. Што се тиче укупне потрошње горива на ауто-путу, она примарно зависи од саобраћајног оптерећења, врсте и старости возила, учесника у саобраћају и стохастичка је величина.

За аспект технолошког третмана дренажних вода са коловозне површине Ауто-пута, предложени је најсавременији затворени систем са мрежом подземних дренажних цеви повезаних са сепараторима уља кроз сливнике и шахтове. Евентуални захтеви за изградњу алтернативних еквивалентних система ће бити размотрани у фази развоја дизајна пројекта.

I/6 РЕЗУЛТАТИ ПРЕТХОДНИХ КОНСУЛТАЦИЈА СА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ОРГАНИМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА СА АСПЕКТА ЦИЉЕВА И ПРОЦЕНЕ МОГУЋИХ УТИЦАЈА СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ

Обрађивачи ИДПППН-а су уважили мишљења и услове надлежних органа и организација:

МИНИСТАРСТВА

- Министарство унутрашњих послова Републике Србије
- Министарство унутрашњих послова Републике Србије
  Сектор за ванредне ситуације
- Министарство одбране
  Сектор за материјалне ресурсе, управа за инфраструктуру
- Министарство унутрашње и спољне трговине
- Министарство туризма и омладине
- Министарство државне управе и локалне самоуправе
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања
- Министарство здравља
- Министарство културе
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
  Републичка дирекција за воде
- Министарство заштите животне средине
- Министарство заштите животне средине
  Сектор за управљање животном средином, Одсек за заштиту од великог хемијског удеса
- Министарство привреде
- Министарство спорта
- Министарство просвете
- Министарство науке, технолошког развоја и иновација
- Министарство за бригу о селу

РЕПУБЛИЧКА (ЈАВНА) ПРЕДУЗЕЋА

- А.Д. „Електропривреда Србије”
- Електродистрибуција Србије д.о.о., Београд
- А.Д „Електромрежа Србије”
- ЈП „Путеви Србије”
- „Инфраструктура железнице Србије” а.д. Београд
- Контрола летења Србије и Црне Горе СМАТСА д.о.о.
- Директорат цивилног ваздухопловства Републике Србије
- Нафтна индустрија Србије а.д.
- ЈП „Транснафта”
- „Југоросгаз” а.д.

- „Транспортгас”
- Републички сеизмолошки завод
- Републички хидрометеоролошки завод
- Републички завод за заштиту споменика културе
- Завод за заштиту споменика културе Краљево
- Завод за заштиту природе Србије
- ЈП „Србијашуме”
- Центар за разминирање
- ЈП „Емисиона техника и везе”
- ЈП „Пошта Србије”
- „Телеком Србија” а.д.
- Радио телевизија Србије
- Рател – Републичка агенција за електронске комуникације и поштанске услуге

ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

- Градска управа Града Краљева
- Град Крушевац – градска управа
  Одсек за урбанизам и грађевинарство
- Град Чачак – градска управа
  Градска управа за урбанизам
- Општина Ћићевац – Општинска управа
- Општина Трстеник – Општинска управа
  Одсек за урбанизам, грађевинарство, комунално-стамбене и еколошке послове

Напомињемо да су сва мишљења и услови дати од стране надлежних органа и организација усвојени од стране обрађивача Плана, као и да су исти дати у прилогу овог Извештаја.

II ОПШТИ И ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ И ИЗБОР ИНДИКАТОРА

Општи циљеви су дефинисани у складу са захтевима и циљевима заштите животне средине у документима Републике Србије, у плановима и програмима на нижим нивоима који су од значаја за предметни простор, као и на основу садржаја и циљева ИДППППН-а. Посебни циљеви имају задатак да допринесу остварењу општих циљева тако што одређују оквир за дефинисање мера и решења у домену заштите и очувања животне средине. Посебни циљеви су базирани на резултатима испитивања и процени стања животне средине.

Општи циљеви

- Минимизирање и лимитирање свих облика емисије полутаната животне средине у циљу очувања квалитета чинилаца животне средине (воде, ваздуха, земљишта, буке);
- Планирање заштите идентификованих повредивих чиниоца животне средине;
- Очување и унапређење еколошких, културолошких и других вредности у насељима;
- Омогућавање остварења одрживог развоја пољопривредне производње у окружењу коридора и максимално очување постојећег квалитета пољопривредног земљишта;
- Усаглашавање и решавање потенцијалних конфликата везаних за пролазак коридора кроз шумско земљиште;
- Очување природних екосистема;
- Очување постојећег биодиверзитета и
- Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом простора позајмишта и одлагалишта материјала за изградњу ауто-пута.

Посебни циљеви

1. Очување квалитета ваздуха
2. Унапређење квалитета подземних вода
3. Унапређење и очување квалитета земљишта
4. Унапређење квалитета и режима површинских вода
5. Заштита од буке
6. Очување биодиверзитета
7. Очување постојећих екосистема
8. Успостављање система управљања чврстим отпадом
9. Изградња система за сакупљање и третман отпадних вода и стабилног водоснабдевања за све потрошаче
10. Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом позајмишта песковито-шљунковитог материјала за изградњу ауто-пута
11. Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом одлагалишта материјала заосталог током изградње ауто-пута
12. Управљање ванредним ситуацијама

Индикатори

Индикатори представљају репрезентативну вредност посматраног елемента – чиниоца или стања и погодан су инструмент за идентификацију, праћење и упоређивање промена и остваривање циљева секторских политика и стратегија. Они су базне информације у процесу свих категорија планирања, као и у процесу идентификације, праћења стања и унапређења квалитета животне средине.

Бројни су критеријуми на основу којих се врши избор индикатора, а у највећем броју случајева, основни критеријуми су:

- значај проблема са гледишта негативног утицаја на животну средину.
- могућност мерења затеченог стања животне средине и каснијег мониторинга,
- могућност примене модела у процени утицаја планираних активности.

OECD је идентификовао и дефинисао језгрени сет од 72 индикатора животне средине заснованих на релевантности, аналитичкој ваљаности и мерљивости, од којих се прати 30. Европска агенција за животну средину (EEA), је развила сопствене „кор" сетове индикатора животне средине, према моделу (мотив, притисак, стање, утицај, одговор).

Светска здравствена организација (WHO), препоручује сет „кор" индикатора који укључује и ефекте на људско здравље, који би се шематски могао приказати на следећи начин:

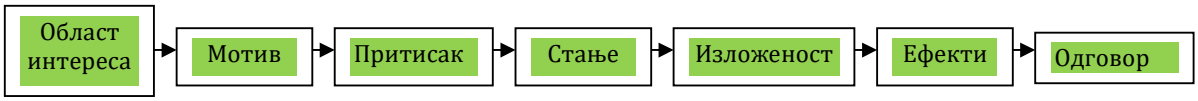

Одабрани су „кор" индикатори који су у обзир узели чињеницу да се не планирају активности које не смеју значајно угрожавати животну средину, а који треба да обезбеде информације о постојећем стању животне средине за каснији ефикасан мониторинг.

За овај Извештај дефинисани су индикатори из области притиска, стања, изложености и ефеката. Област интереса и мотива је обухваћен општим циљевима, док ће индикатори одговора бити дефинисани кроз мере заштите.

Бр.	**Посебни циљеви**	**И н д и к а т о р и**
1.	Очување квалитета ваздуха	- Индикатор представља број дана у току године с прекорачењем ГВ квалитета ваздуха у односу на загађење ваздуха са SO2, NO2, PM10 и O3. Индикатор се рачуна на основу података државне и локалне мреже са мерних места најближих предметним плану за праћење квалитета ваздуха из измерених часовних, 24-часовних вредности концентрација SO2, NO2, PM10 и максималних осмосатних вредности O3.
2.	Унапређење квалитета подземних вода	- Индикатор су концентрације испитиваних нутријената, средстава за заштиту биља и тешких, токсичних метала и металоида (As, Cd, Se, Cr, Pb и Ni), у односу на „нулто стање".
3.	Унапређење и очување квалитета земљишта	- Индикатор приказује трендове у промени пољопривредног, шумског и другог полу-природног и природног земљишта у урбано земљиште. Индикатор се израчунава анализом карата заснованих на снимцима Ландсат сателита из CLC базе за 1900., 2000. и 2006. год.

Бр.	Посебни циљеви	И н д и к а т о р и
4.	Унапређење квалитета и режима површинских вода	- Индикатор потрошње кисеоника прати концентрације БПК5 и амонијума (NH4-N) у површинским водама и обезбеђује меру стања површинских вода у смислу биоразградивог органског оптерећења и амонијума. - Serbian Water Quality Index (SWQI) као композитни индикатор квалитета површинских вода прати девет параметара физичко-хемијског и један параметар микробиолошког квалитета воде (pH, електропроводљивост, укупни оксидовани азот, укупни амонијум у МПН-у. - Индикатор је % смањења површина земљишта угрожених поплавама и бујичним водама.
5.	Заштита од буке	- Индикатор је % изведених објеката заштите од буке у односу на процењен потребан обим заштите експониране популације у зони денивелисаних раскрсница.
6.	Очување биодиверзитета	- Индикатори су: - број очуваних заштићених биљних и животињских врста у наредном периоду у односу на број пре изградње ауто-пута, - број очуваних идентификованих заштићених природних добара и предеоних целина у односу на тај број пре изградње ауто-пута.
7.	Очување постојећих екосистема	- Индикатор је промена у броју идентификованих екосистема, - Индикатор је број изграђених и функционалних комуникација и веза између животињских заједница у приобаљу З.Мораве и акваторија на локацијама позајмишта.
8.	Успостављање система стабилног водоснабдевања и управљања чврстим отпадом	- Обухват снабдевања (локално или централно), хигијенски исправном водом за све запослене према стандардима, као и водом за све технолошке потребе и противпожарну заштиту је индикатор одговарајуће екипираности потребним инфраструктурним објектима и инсталацијама. - Индикатор је укупна количина отпада којим се управља на одговарајући начин у односу на сав процењени произведени отпад, по врстама и делатностима у којима настаје. - Подиндикатори су: - укупна количина произведеног отпада, - укупна количина испитаног отпада, - укупна количина рециклираног отпада.

Бр.	Посебни циљеви	И н д и к а т о р и
9.	Изградња система за сакупљање, одвођење и третман отпадних вода	- Индикатор је показатељ укупне количине сакупљених и третираних отпадних вода (локално или централно) у односу на укупну потрошњу воде.
10.	Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом позајмишта песковито-шљунковитог материјала за изградњу ауто-пута, укључујући и околни простор	- Индикатор је број уређених и рекултивисаних позајмишта песковито-шљунковитог материјала у односу на укупан број позајмишта, - Индикатор је % позајмишта у односу на укупан број уређених и рекултивисаних позајмишта, која су повезана са основним речним током функционалном везом, тако да са З.Моравом формирају јединствен коридор.
11.	Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом одлагалишта материјала заосталог током изградње ауто-пута, укључујући и околни простор	- Индикатор је број уређених и рекултивисаних одлагалишта материјала, у односу на укупан број одлагалишта, - Индикатор је % одлагалишта која су у циљу смањења негативног утицаја релоцирана у безбедније зоне и која су накнадно уређена и рекултивисана.
12.	Управљање ванредним ситуацијама	- Индикатор је однос површине и степена заштите плавних подручја, пре и након изградње ауто-пута, - Индикатор је однос броја донесених и имплементираних „Екстерних планова заштите од великих удеса” и недонесених и неимплементираних планова од стране локалних заједница лоцираних у околини ауто-пута, на чијој се територији налазе севесо комплекси „вишег реда”.

Табела бр 3. Циљеви и индикатори ИДПППН-а

III ПРОЦЕНА МОГУЋИХ УТИЦАЈА

III/1 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА, СА ПОРЕЂЕЊЕМ ВАРИЈАНТНИХ РЕШЕЊА И ПРИКАЗ РАЗЛОГА ЗА ИЗБОР НАЈПОВОЉНИЈЕГ РЕШЕЊА

Варијантна решења су упоређивана у односу на величину и врсту утицаја који имају на реализацију посебних циљева ИДППППН-а. Процена утицаја је означена на следећи начин: „позитиван утицај", „негативан утицај" и „без утицаја", с тим да је недостатак података за процену утицаја означен као „непознат утицај".

Циљеви измена и допуна ППППН-а	**ВАРИЈАНТНА РЕШЕЊА**	
	1	**2**
1. Очување квалитета ваздуха		
2. Унапређење квалитета подземних вода		
3. Унапређење и очување квалитета земљишта		
4. Унапређење квалитета и режима површинских вода		
5. Заштита од буке		
6. Очување биодиверзитета		
7. Очување постојећих екосистема		
8. Успостављање система стабилног водоснабдевања и управљања чврстим отпадом		
9. Изградња система за сакупљање, одвођење и третман отпадних вода		
10. Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом позајмишта песковито-шљунковитог материјала за изградњу ауто-пута, укључујући и околни простор		
11. Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом одлагалишта материјала заосталог током изградње ауто-пута, укључујући и околни простор		
12. Управљање ванредним ситуацијама		

Легенда: позитиван утицај негативан утицај без утицаја непознат утицај

Приказ бр. 2: Матрица утицаја варијантних решења на реализацију општих циљева

На следећем приказу је дат опис решења и разлози за избор најповољнијег решења са начином на који су питања заштите животне средине укључена у одлуку.

ВАРИЈАНТНО РЕШЕЊЕ	ПРИКАЗ РЕШЕЊА	Разлог за избор/ неизбор решења	Начин на који су питања заштите животне средине и друга питања укључена у одлуку
1	Решење подразумева да се на локацији ништа од објеката планираних у оквиру ИДППППН-а не реализује и да се задржи постојеће стање („status quo”).	Разлог зашто решење није изабрано: - јер није у складу са постојећим плановима, програмима и циљевима заштите животне средине на републичком и локалном нивоу, - јер је анализом постојећег стања животне средине констатовано незадовољавајуће стање површинских и подземних вода и земљишта, - јер је стање инфраструктурних објеката и инсталација које су од значаја за заштиту животне средине и здравље људи незадовољавајуће, и - јер не постоје одговарајући услови за контролу ванредних ситуација.	Приликом доношења одлуке у обзир су узети: - постојећа планска и програмска документа, - резултати претходних истраживања простора, - идентификовани извори загађења, - постојећи економски и социјални статус становништва и - екипираност посматраног подручја инфраструктурним објектима и инсталацијама од значаја за животну средину.
2	Решење подразумева да се на локацији планира градња денивелисаних раскрсница, уз спровођење свих потребних мера заштите животне средине, укључујући и хидротехничка решења са уређењем и рекултивацијом позајмишта и одлагалишта материјала.	Решење је одабрано: - јер је у складу са постојећим плановима, програмима и циљевима заштите животне средине на републичком и локалном нивоу, - јер оно подразумева унапређење: квалитета земљишта и вода, социјалних услова и економског статуса гравитирајућег становништва, хигијенских услова у насељима и др., и - јер се из матрице утицаја варијантних решења могу јасно сагледати предности решења бр. 2.	Приликом доношења одлуке у обзир су узети: - постојећа планска и програмска документа, - резултати претходних истраживања простора, - постојећи и планирани објекти и инсталације комуналне инфраструктуре од значаја за животну средину и здравље људи, и - потенцијали економског развоја.

Приказ бр. 3: Варијантна решења и разлози за избор најповољнијег

III/2 ПРИКАЗ ПРОЦЕЊЕНИХ УТИЦАЈА ИДППППН-а НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Процена утицаја планираних објеката и активности на животну средину је урађена према шеми која подразумева:

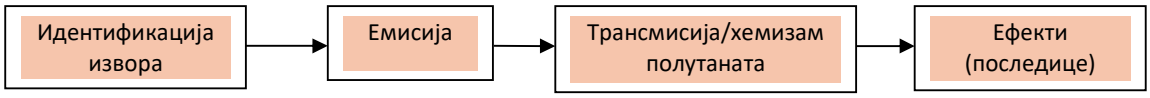

Шема је преузета из водича/упутства који су урадиле признате међународне и националне институције које се баве заштитом животне средине: Environmental Risk Assessment Guidance Manual-for industrial chemicals (Australian Environmental Agency), Guidelines for Environmental Risk Assessment and Management (Green Leaves III, Cranfield University, UK), Environmental risk assessment (USA EPA), Human health risk assessment (WHO) и др.

Вредновање утицаја ефеката/последица је урађено коришћењем посебне матрице вредновања која је дефинисана Међународним стандардом 14001 (Environmental management System – Requirements with Guidance for use, ISO 14001:2004/E).

Идентификација потенцијалних извора загађења животне средине је приказана раније у тексту (Тачка I/3). У оквиру ове тачке приказујемо битне карактеристике потенцијалне емисије полутаната, њихову могућу трансформацију у процесу транспорта и могуће ефекте/последице на повредиве објекте и чиниоце животне средине.

<u>ЕМИСИЈА ПОЛУТАНАТА АТМОСФЕРЕ</u>

Токсични испуст у издувним гасовима	Емисија токсичних материја, g/km		
	бензин	TNG	Дозвољене вредности (ADR 27)
CO	16,6	1,3	24,2
угљоводоници	1,4	0,9	2,1
NO_x	1,6	1,3	1,9

Табела бр. 4: Упоредне вредности емисије токсичних материја у издувним гасовима при сагоревању бензина и ТНГ-а у току вожње

Токсични испуст у издувним гасовима	Емисија токсичних материја, %	
	бензин	TNG
CO (празан ход)	1,8	0,1

Табела бр. 5: Упоредне вредности емисије токсичних материја у издувним гасовима при сагоревању бензина и ТНГ-а при празном ходу возила (на стајалишту)

Токсични испуст у издувним гасовима	Емисија токсичних материја, g/km		
	бензин	TNG	Дозвољене вредности (ADR 27)
CO	0,55	1,39	6,2
угљоводоници	0,059	0,047	0,5
NO_x	0,069	0,009	1,4
CO_2	328	292	

Табела бр. 6: Упоредне вредности емисије токсичних материја у издувним гасовима при сагоревању бензина и ТНГ-а у току вожње код возила са електронски управљаним системом за убризгавање горива

Део аерозагађења ће бити транспортован и са околних саобраћајница и из индустријских објеката у окружењу, тако да се у неповољним метео. условима могу повремено очекивати прекорачења ГВ-а, због адитивног ефекта локалних извора ван зоне ИДППППН-а. Тренутно тај утицај није од значаја, с обзиром на резултате добијене испитивањем ваздуха за потребе израде SEIA.

Посебан извор загађења могу бити пољопривредне активности, посебно због еманације мирисних материја код примене природних ђубрива. С обзиром да у нашој земљи нису регулисане граничне вредности за мирисне материје, овај вид загађења неће бити детаљније анализиран.

У случају одлагалишта материјала који је заостао од изградње ауто-пута, повећано аерозагађење се може очекивати са неуређених површина које емитују честично загађење: таложне материје веће од 10 μm и суспендоване материје PM10. Ове честице могу садржавати адсорбоване тешке метале и органска једињења.

ЕМИСИЈА У ВОДУ И ЗЕМЉИШТЕ

Проблематика загађења воде и земљишта првенствено је присутна као последица експлоатације саобраћајних површина (саобраћајница, паркинг простора, манипулативних површина и сл.), неконтролисане емисије отпадних вода и неодговарајуће одлагање чврстог отпада, посебно опасног.

Загађења која су последица експлоатације су константна и временски и просторно релативно одређена и резултат су пре свега:

- таложења издувних гасова,
- хабања гума и подлоге,
- деструкције каросерије и процеђивања терета,
- просипања терета,
- одбацивања органских и неорганских отпадака,
- развејавања услед проласка возила.

Последица одвијања саобраћаја на манипулативним површинама је перманентно таложење штетних материја на коловозној површини и пратећим елементима, које се код појаве падавина спирају. Ради се пре свега о таложењу честица, уља и мазива, хабању гума и коловоза, хабању каросерија и сл.

До загађења земљишта и воде може доћи уколико се на локацији не изгради сепаратни канализациони систем, тако што би се све потенцијално контаминиране воде организовано сакупљале, третирале и одводиле у реципијент. То се посебно односи на фекалне отпадне воде, уколико се на раскрсницама граде наплатне рампе и пратећи објекти.

Врста материја	**минералне**	**органске**	**укупне**	**BPK_5 (20^oC)**
Суспендоване	25	65	90	92
а) таложиве	15	39	54	19
б) неталоживе	10	20	36	23
Растворене	80	80	160	12
Укупне	105	145	250	54

Табела бр. 7: Просечни састав отпадне воде (гр/ст/24^h)

Отпадна вода садржи у себи и растворене гасове различитих концентрација. Међу најважнијим су: кисеоник који се налази растворен у водоводској води и такав доспева у каналску воду, с тим да се извесна количина овог гаса добија из ваздуха у додиру ваздуха са површином каналске воде.

Поред раствореног кисеоника, каналска вода може садржати и друге гасове: угљен-моноксид, који настаје разлагањем органских материја у каналској води, затим азот из атмосфере, сумповодоник, који настаје разлагањем органских и неких неорганских сумпорних једињења. Ови гасови, мада се налазе у малим количинама, играју веома важну улогу у разлагању и третирању чврстих материја у каналској води.

Отпадна вода такође садржи велики број живих микроорганизама. Присуство ових организама као природни живи део органских материја у води, игра најважнију улогу јер је то један од разлога пречишћавања отпадних вода. Сем тога од њихових активности (разлагања) зависи и успех пречишћавања.

Сезона	**Милијарде бактерија по становнику дневно**		
	на желатину, при 20°C после 48 часова	**на агару, при 37°C после 24 часа**	**колиформне клице**
Лето	17.058	21.350	380
Зима	4.100	2.600	125
Средња годишња вредност	12.240	12.680	249

Табела бр. 8: Број бактерија у каналској води

Поред фекалних отпадних вода, у окружењу се генеришу и технолошке отпадне воде, посебно значајне за очување квалитета воде у позајмиштима материјала за изградњу ауто-пута, стим да се карактеристике ових отпадних вода, као и количине, могу проценити тек у оквиру Студија процене утицаја на животну средину. Као општа мера заштите, када су технолошке отпадне воде у питању, се захтева предтретман истих, до нивоа који се захтева за упуштање у фекалну канализацију која поседује постројење за третман (ППОВ).

ГЕНЕРИСАЊЕ ОТПАДА

У земљама у којима управљање отпадом није регулисано на адекватан начин, отпад представља један од највећих загађивача средине. Због тога сви токови отпада на простору који је обухваћен ИДПППН-ом морају да буду контролисани, тако да се контаминација ваздуха, земљишта и воде сведе на минимум.

У зони ауто-пута се генерише комунални, комерцијални и индустријски отпад, који може бити неопасан, опасан и инертан.

Имајући у виду да се врсте и количине отпада не могу проценити на овом нивоу планске документације, саставни део овог Извештаја су мере заштите управљања отпадом, чији је циљ свођење негативних утицаја у границе прихватљивости. То се посебно односи на токове опасног отпада, који морају бити идентификовани кроз Студије процене утицаја на животну средину и посебне Планове управљања отпадом, на које је обавезан сваки генератор који ствара више од 200 kg/год. опасног отпада, односно више од 100 t/год. неопасног отпада. Посебно је значајно да будућа позајмишта и одлагалишта неискоришћеног материјала током изградње ауто-пута не постану места неконтролисаног одлагања отпада, односно формирања сметлишта.

III/3 НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА У ОБЗИР УЗЕТИ ЧИНИОЦИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

У оквиру тачке I/3. (Карактеристике животне средине у областима за које постоји могућност да буду изложене значајном утицају), су разматрани основни чиниоци животне средине од значаја за предметно подручје.

Највећи број чинилаца, укључујући ваздух, воду и земљиште, као и појаву буке, али и биљни и животињски свет, су битни елементи који утичу на одржавање стабилности екосистема, без обзира да ли су у питању антропогено измењени или природни. Ти битни елементи могу трпети директне и индиректне утицаје, али у случају контаминације или промене стања и сами могу постати извори загађења. Као извори они нису истог степена значајности, јер се кроз одређене супстрате врши углавном трансмисија загађења, а сами не трпе трајне промене. То се пре свега односи на ваздух. Воде су значајан трансмитер полутаната, али и саме трпе промене које, у конкретном случају, имају реверзибилни карактер. Ситуација са земљиштем је најсложенија, тако да негативни утицаји могу довести и до иреверзибилних промена, или девастације трајног карактера.

Имајући наведено у виду, аутори су процењивали утицаје како би дефинисали мере управљања ризицима који се могу очекивати. При томе, ризици са могућим великим последицама су избегнути планирањем градње објеката чији утицај, уз примену одговарајућих мера заштите, се може прихватити. У обзир је узета и чињеница која је саставни део сваке процене, а односи се на индиректне бенефите по животну средину (социјалне и економске), који се могу очекивати реализацијом ИДППППН-а. Ови аспекти су незаобилазни, посебно када се има у виду могућност да велики број људи може имати користи, тако што кроз јачање друштва у целини, јачају капацитети и свест у области заштите животне средине.

ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ БЕЗ ПРИМЕНЕ ПЛАНИРАНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ			
Идентификација извора	**Емисија**	**Трансформација /хемизам полутаната**	**Ефекти (последице)**
Изградња, експлоатација, затварање денивелисаних раскрсница	- полутаната атмосфере, - полутаната површинских и подземних вода, - полутаната земљишта и - емисија буке.	- биохемијски циклус азота, - стварање O3 у нижим слојевима атмосфере, - закисељавање средине под утицајем SO2, - миграција растворивих једињења тешких метала и др.	- на здравље људи, посебно вулнерабилне популације, - на биљни и животињски свет, - на објекте.

ПРОЦЕНА УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ БЕЗ ПРИМЕНЕ ПЛАНИРАНИХ МЕРА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ			
Идентификација извора	**Емисија**	**Трансформација /хемизам полутаната**	**Ефекти (последице)**
Изостајање хидротехничког и пејзажног уређења са рекултивацијом позајмишта песковито-шљунковитог материјала за изградњу ауто-пута, укључујући и околни простор	- полутаната површинскух и подземниг вода, - полутаната земљишта, - материја које негативно утичу на живе организме.	- биохемијски циклус азота, - стварање O3 у нижим слојевима атмосфере, - закисељавање средине под утицајем SO2, - миграција растворивих једињења тешких метала и др.	- на акватичне екосистеме, - биодиверзитет, - здравље људи.
Изостајање хидротехничког и пејзажног уређења са рекултивацијом одлагалишта материјала заосталог током изградње ауто-пута, укључујући и околни простор	- полутаната ваздуха, - полутаната земљишта и подземних вода и - материја које негативно утичу на копнене екосистеме.	- биохемијски циклус азота, - стварање O3 у нижим слојевима атмосфере, - закисељавање средине под утицајем SO2, - миграција растворивих једињења тешких метала и др.	- на копнене екосистеме, - биодиверзитет, - здравље људи, - визуелно загађење.

Приказ бр. 4: Процена утицаја на животну средину без примене планираних мера заштите животне средине

III/4 НАЧИН НА КОЈИ СУ ПРИ ПРОЦЕНИ УТИЦАЈА У ОБЗИР УЗЕТЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ УТИЦАЈА

Како је већ речено, примењена је матрица вредновања у оквиру ISO 14001/2004(E).

Вредновање утицаја се ради у односу на изворе загађења животне средине, уз примену планираних мера заштите.

Вредновање утицаја (социјално-друштвени и економски аспекти)

Критеријуми	**О ц е н а**			
	0	**1**	**2**	**3**
Закони и прописи (R1)	Није прописан законом	Вредност утицаја никада не прелази прописане границе	Вредност утицаја повремено прелази прописане границе	Вредност утицаја често прелази прописане границе
Захтеви клијената (R2)	Нема захтева	Мали утицај	Осредњи утицај	Значајан утицај
Захтеви заинтересованих страна (R3)	Аспект није укључен у политику	Аспект није укључен ради назнаке стратегије	Аспект представља линију водиљу, или стандард управљања	Аспект је укључен са познатим роком за усаглашавање
Смањење трошкова (R4)	Нема утицаја	Мали утицај	Осредњи утицај	Значајан утицај

Вредновање утицаја (матрица утицаја на животну средину)

Критеријуми	**О ц е н а**			
	0	**1**	**2**	**3**
Обим утицаја (R5)	Нема утицаја на околину	Утицај на површину коју заузима погон – комплекс	Утицај изван комплекса	Општински, регионални и шири ниво
Јачина утицаја (R6)	Незнатан утицај	Мањи од прописаног	Ретко изнад дозвољеног	Често изнад дозвољеног
Вероватноћа појаве утицаја (R7)	$\leq$ 10 %	10-40%	40-70%	$>$ 70%
Трајање утицаја (R8)	$\leq$ 0,5 х дневно	0,5 – 2 х дневно	2 – 4 х дневно	$>$ 4 х дневно

<u>Матрица – Рангирање утицаја</u>

R = (R1+R2+R3+R4) + 2 (R5+R6+R7+R8)

Сви утицаји се деле у четири класе:

Категорија утицаја	Укупна оцена	Класа
Нема утицаја	0 – 9	I
Мали утицај	10 – 19	II
Средњи утицај	20 – 28	III
Велики утицај	> 28	IV

Извештај о вредновању – рангирању утицаја

	Извори загађења	**Оцена утицаја (R)**									**Класа**
		1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**R**	
1	**Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом позајмишта песковито-шљунковитог материјала за изградњу ауто-пута, укључујући и околни простор**	2	1	2	1	1	1	1	1	14	II
2	**Хидротехничко и пејзажно уређење са рекултивацијом одлагалишта материјала заосталог током изградње ауто-пута, укључујући и околни простор**	2	1	2	1	1	1	1	1	14	II
3	**Изградња и експлоатација денивелисаних раскрсница**	2	1	1	1	2	2	1	3	21	III

Утицај објеката и активности под бр. 1 и 2 је означен као „мали", док је утицај објеката и активности бр. 3 оцењен као „средњи". Наведени утицаји се могу означити као „прихватљиви".

Кумулативни, посебно синергистички утицаји су такође узети у обзир. У урбаним (вештачким) екосистемима мерило синергизма и кумулативност је однос и комбинација граничних или МДК вредности, при чему се у обзир узима појава сабирања или појачавања утицаја појединих полутаната у комбинацији. Циљ је да концентације појединих полутаната или њихових мешавина (микс ефекти), у комбинацији не прелазе граничне вредности, да заједно не изазивају већи ефекат од оног који се може прихватити за сваку појединачну материју и да се не кумулирају у животној средини и организму до нивоа када могу деловати штетно.

У природним екосистемима, основни показатељ кумулативности и синергизма је понашање система у целини и његова моћ да опстане под измењеним условима, односно да постоје активни ауторегулациони процеси. Након предложеног хидротехничког уређења са уређењем и рекултивацијом планираних позајмишта и одлагалишта, очекује се да ће планираним мерама заштите бити обезбеђени услови за очување биодиверзитета у зони под утицајем ауто-пута и опстанак екосистема, који ће моћи да комуницирају преко функционалних коридора.

III/5 ОПИС МЕРА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОГРАНИЧАВАЊЕ НЕГАТИВНИХ, ОДНОСНО УВЕЋАЊЕ ПОЗИТИВНИХ УТИЦАЈА НА ЖИВОТНУ СРЕДИНУ

Мере за спречавање и ограничавање негативних утицаја и унапређења животне средине су произашле из анализе стања животне средине, процеса вредновања варијантних решења и процене утицаја идентификованих извора загађења. При томе су аутори Стратешке процене посебно имали у виду мере заштите релевантне за предметно подручје, дефинисане постојећим прописима и другим документима Републике Србије и локалних самоуправа, као и услове који су добијени од надлежних органа и организација. С обзиром да сваки идентификовани извор загађења има потенцијал да угрози животну средину и здравље људи, уколико непосредно окружење ауто-пута не буде екипирано неопходним инфраструктурним објектима и инсталацијама, мерама су посебно обухваћене и неопходне активности на обезбеђивању хигијенске исправне воде и изградњи система за сакупљање, одвођење и третман отпадних вода и управљања отпадом.

III/5.1 МЕРЕ ДЕФИНИСАНЕ ПОСТОЈЕЋИМ ПРОПИСИМА

Обрађивачи ИДППППН-а су у обавези да испоштују све мере дефинисане постојећим прописима, посебно оне који уређују области заштите животне средине и здравља људи, укључујући:

Закон о заштити животне средине („Сл. гласник РС”, бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др.закон), у коме у оквиру значења израза стоји у чл.5.:

„У остваривању система заштите животне средине Република Србија, аутономна покрајина, јединица локалне самоуправе, правна и физичка лица одговорна су за сваку активност којом мењају или могу променити стање и услове у животној средини, односно за непредузимање мера заштите животне средине, у складу са законом.

Правна и физичка лица дужна су да у обављању својих делатности обезбеде: рационално коришћење природних богатстава; урачунавање трошкова заштите животне средине у оквиру инвестиционих и производних трошкова, примену прописа, односно предузимање мера заштите животне средине, у складу са законом”.

Закон о водама („Сл. гласник РС”, бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др.закон), у коме воде и водни путеви, као и добра од општег интереса, подлежу посебној заштити и могу се користити под условима предвиђеним чл. закона. У том смислу, закон дозвољава коришћење поплавних равница речног система узимајући у обзир главне факторе дате у наставку;

- без изазивања штетног утицаја на водени обални екосистем;
- без утицаја на постојећи квалитет и количину подземних вода;
- изградња водних објеката и постављање уређаја за регулацију водотока;
- очување речних токова и водних објеката;
- спровођење мера заштите вода и
- спровођење заштите од контаминације.

Закон о заштити природе („Сл. гласник РС”, бр. 36/09, 88/10, 91/10-испр., 14/16, 95/18-др.закон и 71/21), у коме у члану 2. стоји да се законом остварују следећи циљеви:

1) заштита, очување и унапређење биолошке (генетичке, специјске и екосистемске), геолошке и предеоне разноврсности;
2) усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова, програма, основа и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних ресурса и дугорочним очувањем природних екосистема и природне равнотеже;
3) одрживо коришћење и/или управљање природним ресурсима и добрима, обезбеђивање њихове функције уз очување природних вредности и равнотеже природних екосистема;
4) благовремено спречавање људских активности и делатности које могу довести до трајног осиромашења биолошке, геолошке и предеоне разноврсности, као и поремећаја са негативним последицама у природи;
5) утврђивање и праћење стања у природи;
6) унапређење стања нарушених делова природе и предела.

Закон о јавном здрављу („Сл. гласник РС”, бр. 15/16), између осталог, уређује промоцију здравља и превенцију болести у оквиру члана 8 (Животна средина и здравље становништва), стоји да спровођење јавног здравља обухвата и:

- давање мишљења о документима просторног и урбанистичког планирања, укључујући и техничку документацију, у смислу закона којим се уређује планирање и изградња у делу који се односи на здравље становништва,
- процену ризика по здравље становништва на основу регистра извора (катастра) загађивања,
- праћење и анализу здравственог стања становништва и процену ризика по здравље у вези са утицајима из животне средине, укључујући и процену епидемиолошке ситуације.

Закон о ваздушном саобраћају („Службени гласник РС”, бр. 73/10, 57/11, 93/12, 45/15, 66/15-др.закон, 83/18, 9/20 и 62/23) у коме стоји да је одредбе овог Закона потрбно поштовати приликом планирања и изградње објеката у зони просторне заштите око аеродрома.

III/5.2 МЕРЕ ДАТЕ У ОКВИРУ УСЛОВА НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА И ОРГАНИЗАЦИЈА

(извод из Услова)

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде:

„Приликом израде наведеног плана потребно је поштовати одредбе Закона о пољопривредном земљишту, и који се односи на заштиту, уређење и коришћење пољопривредног земљишта за земљиште које ће у границама Плана по врстама и намени остати пољопривредно земљиште”.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Републичка дирекција за воде:

„Одређују се технички и други захтеви који морају да се испуне у поступку припреме и израде Измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене инфраструктурног коридора аутопута Е-761, деонице Појате – Прељина, друга фаза.....”.

Министарство заштите животне средине

Одељење за заштиту од удеса:

„На основу доступних података, које су овом органу доставили оператери севесо постројења/комплекса, обавештавамо Вас да је могуће ефекте великог хемијског удеса на предложену трасу аутопута Е-761, деоница Појате – Прељина, нормално одвијање саобраћаја, те живот и здравље људи који се у тренутку удеса налазе на тој траси, може имати следеће севесо постројење/комплекс „нижег реда": „Фабрика за производњу сунђера"; Коњевића бб, Чачак; Оператер „Вапекс", д.о.о. Коњевићи".

„Сценарио могућег удеса на локацији Фабрике за производњу сунђера у Коњевићима подразумева формирање токсичног облака при пожару магацина готових производа који може садржати различите продукте сагоревања, нарочито у условима ограниченог доступа ваздуха, при чему могу настати продукти као што су угљен-моноксид (CO), чађ и цијано-водоник (HCN). С обзиром да се ради о комплексу нижег реда, за зону угрожену ефектима наведеног удеса, узима се зона од 1.000 m од локације удеса, при чему треба имати у виду да простирање поменутог токсичног облака зависи од јачине дувања ветра у тренутку дешавања удеса".

ЈП Србијашуме

При планирању намена површина на Планском подручју током њиховог коришћења, уређења и заштите, морају се узети у обзир и поштовати одредбе Закона о шумама, односно Планом треба предвидети намене тако да се очувају шуме и шумско земљиште, као добро од општег интереса, као и Правилника о специјалним техничко-технолошким решењима која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња.

Републички завод за заштиту споменика културе

„У складу са Законом о културним добрима, саставни део културног добра је и његова заштићена околина, која, у погледу предузимања мера заштите и других интервенција, има исти третман као и заштићено културно добро".

У допису се наводе непокретна културна добра у обухвату ИДППППН-а и утврђују услови чувања, одржавања и мере заштите културних добара.

Републички сеизмолошки завод

Обрађивачу ИДППППН-а су достављени услови и подаци из надлежности РСЗ-а.

Завод за заштиту природе Србије

Заштићена природна добра у обухвату ИДППППН-а:

Специјални резерват природе „Осредак", природно добро II (друге) категорије, са прописаним режимом заштите другог и трећег степена и

Споменик природе „Стабло храста лужњака Вранеши", природно добро III (треће) категорије.

Границе ИДППППН-а обухватају еколошки значајно подручје „Осредак", еколошке мреже РС, као и потенцијално подручје NATURA 2000 pSCIs „Јужна Велика Морава", потенцијално подручје NATURA 2000 pSCIs „Западна Морава" и потенцијално подручје NATURA 2000 pSPAs „Горње Поморавље".

III/5.3 ОСТАЛЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Мере заштите ваздуха

1. У току изградње раскрсница и хидротехничког уређења позајмишта и одлагалишта, активности на радилишту организовати тако да се сведе на минимум празан ход и непотребна форсирања машина и опреме.
2. На радилишту ангажовати исправну и атестирану опрему, машине и транспортна средства, тако да емисија полутаната армосфере не прелази граничне вредности.
3. У домену управљања саобраћајем предузети мере које ће свести емисију издувних гасова на минимум.
4. Са земљаних површина на комплексу радилишта, привремених саобраћајница и привремених одлагалишта расутих материјала спречити прекомену емисију честичног загађења квашењем површина.
5. Радове на уређењу и рекултивацији одлагалишта организовати фазно, како би се спречила емисија честичног загађења истовремено са читаве површине која се уређује.
6. За заштиту околине од камиона који транспортују расути материјал применити: покриваче ради спречавања расипања, квашење материјала по потреби, правилно пуњење камиона, коришћење привремених баријера и давање возачима потребних упутстава.
7. Подићи заштитни зелени појас поред раскрсница и у околини позајмишта и одлагалишта материјала.
8. Изградити довољан број станица за е-возила.

Мере заштите вода

9. У току извођења припремних радова и радова на изградњи планираних садржаја примењивати све превентивне мере заштите, како не би дошло до угрожавања животне средине, посебно контаминације површинских и подземних вода. Уколико дође до таквог угрожавања, извођач радова је у обавези да спречи ширење загађења и предузме хитне мере санације.
10. Током изградње денивелисаних саобраћајница и њихове експлоатације, као и уређења позајмишта и одлагалишта, сви привремени и трајни уређаји, машине и електроопрема која садржи уљне материје мора да буду заштићена од акциденталног цурења.
11. У приобаљу З.Мораве и њених притока, као и у зони уређених и рекултивисаних позајмишта и одлагалишта, најстрожије забранити депоновање било каквог отпада и испуштање отпадних вода.
12. Трансформатори не смеју садржавати полихлороване бифениле, односно PCB уља.
13. На местима где се генеришу отпадне воде: контаминиране кишне воде (са саобраћајница, манипулативних површина и стајалишта), и фекалне отпадне воде изградити системе за сакупљање, одвођење и третман истих.
14. Третиране отпадне воде пре упуштања у реципијент (З.Мораву или притоке), мора квалитетом да одговарају II класи речних вода и Уредби о граничним вредностима емисије загађујућих материја у воде и роковима за њихово достизање („Службени гласник РС”, бр. 67/2011, 48/2012 и 1/2016). Планирати уградњу одговарајућих прикључака и арматуре за узорковање непречишћене/пречишћене отпадне воде, односно обављање континуалног и дисконтинуалног праћења квалитета воде на улазу/излазу из уређаја за пречишћавање.

15. Планирати и предузимати све неопходне мере у приобаљу З.Мораве и притока, како би површинске воде одговарале захтеваној класи квалитета.
16. Технолошке отпадне воде се морају упуштати у фекалну канализацију после предтретмана, тако да квалитетом одговарају условима које захтева предузеће које газдује канализационим системом и ППОВ-ом.
17. На просторима где не постоје могућности прикључења на централне канализационе системе, могу се за сакупљање фекалних отпадних вода градити привремени објекти као што су непропусне јаме, које обавезно треба да празне надлежна предузећа, која ће отпадну воду транспортовати на ППОВ.
18. При изради планске и техничке документације водити рачуна о постојећим водним објектима на начин који ће обезбедити стабилност водоснабдевања и заштиту режима подземних вода.
19. Планиране активности и објекти не смеју негативно да утичу на постојећа изворишта водоснабдевања, односно на издашност изворишта, квалитет захваћених вода и на здравствену исправност воде, у зони непосредне, уже и шире зоне заштите, у складу са Правилником о одређивању и одржавању зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања („Сл. гласник РС”, бр. 92/08).
20. Планирати увођење контроле дистрибуције и коришћења фертилизата и средстава за заштиту биља на пољопривредним површинама која су у зони узицаја З.Мораве и притока.
21. У пратећим објектима на денивелисаним раскрсницама (наплатним рампама, контролним пунктовима и сл.), грејање треба да буде на електричну енергију, диретно или преко топлотних пумпи.

<u>Мере заштите земљишта</u>

22. ИДППППН-ом свести на најмању меру коришћење квалитетног земљишта за непољопривредне намене.
23. Планирати санацију и рекултивацију свих простора који тренутно заузимају дивље депоније у приобаљу З.Мораве и притока.
24. За простор у зони утицаја ауто-пута и у околини позајмишта и одлагалишта заосталог материјала од изградње ауто-пута, урадити План озелењавања, у циљу побољшања микроклиматских, санитарно-хигијенских и амбијенталних услова.
25. Приликом формирања нових зелених површина, засада, дрвореда, заштитног и декоративног зеленила, првенствено користити аутохтоне врсте, које су отпорне на негативне услове животне средине и које су прилагођене локалним климатским условима.
26. Мере раније наведене за заштиту вода у току изградње планираних садржаја се примењују и за заштиту земљишта.
27. Управљање чврстим отпадом организовати у складу са Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС”, бр. 36/09 и 14/16):
    - у току извођења радова на изградњи планираних садржаја извођач радова је у обавези да грађевински и остали отпадни материјал, који настане у току изградње сакупи, разврста и привремено складишти, на одговарајућим одвојеним местима предвиђеним за ову намену, искључиво у оквиру градилишта, до предаје лицу које има дозволу за управљање овом врстом отпада (транспорт, складиштење, поновно искоришћење, одлагање отпада);

- генератор отпада је у обавези да спроведе поступке за смањење количине отпада за одлагање, односно одваја отпад чије се искоришћење може вршити у оквиру градилишта или у постројењима за управљање отпадом и
- генератор отпада је у обавези да приликом складиштења насталог отпада примени мере заштите од пожара и експлозија.

28. На простору обухваћеном ИДППППН-а није дозвољена изградња:
    - производних и других објеката и складиштних простора који могу имати негативан утицај на животну средину,
    - изградња упојних бунара за одвођење отпадних вода,
    - изградњу објеката и/или паркинг површина на уређеним зеленим површинама.
29. Уколико се приликом извођења земљаних радова наиђе на археолошке остатке, извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети и да се сачува на месту и положају у коме је откривен (чл. 109 Закона о културним добрима).

Мере заштите од буке

30. Ограничити буку коју емитују машине, опрема и уређаји у току извођења радова на изградњи планираних садржаја коришћењем машина, опреме и уређаја које не емитују буку изнад дозвољених граница.
31. Планирати примену „тихог" коловозног застора приликом изградње ауто-пута и денивелисаних раскрсница (уградњу специјалних врста вишеслојног асфалта који може редуковати буку која настаје у интеракцији пнеуматик-подлога).
32. Бука на граници ИДППППН-а не сме да пређе граничне вредности у зони са којом се граничи („Сл.гласник РС", бр. 75/2010).
33. На основу оцене о очекиваном нивоу буке на местима где она прелази граничне вредности, планирати мере заштите од буке.
34. За стамбене објекте који се налазе непосредно поред ауто-пута планирати заштиту од вибрација.

Мере заштите биодиверзитета и екосистема

35. Планирати очување група стабала, појединачна стабла, живице, међе, кошанице и травне површине, као и других екосистема са очуваном или делимично измењеном дрвенастом, жбунастом или ливадском вегетацијом.
36. Просторе испод мостовних конструкција и денивелисаних раскрсница планирати у функцији еколошких прелаза за животиње, према Правилнику о специјалним техничко-технолошким решењима која омогућавају несметану и сигурну комуникацију дивљих животиња („Сл. гласник РС", бр. 72/10).
37. У циљу очувања природне форме З.Мораве са вредним стаништима у приобаљу, као и функционалности осталих речних еколошких коридора, на најмању меру свести потребе дренирања терена или исправљање меандара З. Мораве и осталих водотока дуж трасе и у обухвату ИДППППН-а.
38. Регулацију речног корита З.Мораве и притока планирати у складу са биотехничким мерама заштите.
39. У циљу очувања и заштите биодиверзитета и екосистема, планирати уређење и рекултивацију позајмишта материјала и одлагалишта материјала заосталог од изградње ауто-пута.

40. Планом прописати да уколико се током радова наиђе на геолошко-палеонтолошка документа или минералошко-петролошке објекте, за које се претпоставља да имају својство природног добра, извођач радова је дужан да у року од осам дана обавести министарство надлежно за послове заштите животне средине, као и да предузме све мере заштите од уништења, оштећења или крађе, до доласка овлашћеног лица.

Мере хидротехничког уређења и рекултивације позајмишта и одлагалишта[1]

41. Мере хидротехничког уређење позајмишта подразумевају потребу дефинисања критеријума којима се анализирају интерреакције позајмишта са хидтотехничким уређењем З.Мораве у току реализације планираних објеката.
42. Мере подразумевају одређивање критеријума за формирање заштитне зоне између позајмишта и ауто-пута, регулационих објеката, постојећег и старог корита З.Мораве.
43. Мере обухватају одређивање критеријума за повезивање акваторија позајмишта и старог корита реке (меандра).
44. Мере хидротехничког уређења одлагалишта у плавним зонама се базирају на решењима која предвиђају неутрално уређење простора, првенствено на техникама хумусирања, затрпавања и пошумљавања.
45. Мере подразумевају одређивање могуће намене позајмишта, где се посебно инсистира на очувању акватичног биодиверзитета, уз могућност увођења и других намена: туризам и рекреација, водоснабдевање, заштита од поплава, плутајуће соларне електране, гајење трске, узгој рибе и др.
46. Мере подразумевају одређивање могуће намене одлагалишта као што је пољопривредно земљиште, шумско земљиште или грађевинско земљиште.
47. Мере које дефинишу критеријуме за избор биљног материјала: естетски, физички, визуелни и физички као препрека, ради омогућавања циркулације и кретања и еколошки као станиште и извор хране за дивље животиње.

Мере заштите од удеса

48. Потребно је у ИДПППППН-а јасно назначити севесо постројење (Фабрику за производњу сунђера у Коњевићима, Чачак), односно комплекс, уз угрожену зону могућим хемијским удесима,
49. Потребно је предвидети техничко-технолошке и организационе мере потпуне обуставе саобраћаја у случају хемијског удеса на комплексу у Коњевићима, на раздаљини од 1000m од локације комплекса.
50. Потрбно је у сарадњи са локалним органима Сектора за ванредне ситуације МУП-а РС предвидети и мере евакуације корисника ауто-пута из зона угроженим ефектима хемијског удеса.

[1] Генерални пројекат Ауто-пута Е-761, „Јарослав Черни", Београд, 2023.

IV СМЕРНИЦЕ ЗА НИЖЕ ХИЈЕРАРХИЈСКЕ НИВОЕ

Предметне ИДПППППН-а, као и Стратешка студија морају да обезбеде довољно елемената за израду техничке документације (Идејних пројеката и Пројекта за грађевинску дозволу), а са аспекта заштите животне средине.

С обзиром да ће се за поједине објекте и активности на посматраном простору радити Студије процене утицаја на животну средину, задатак овог документа је да обезбеди основне податке и дефинише опште услове заштите, који ће бити разматрани у оквиру сваке Студије утицаја посебно.

Поступак процене утицаја, између осталог обухвата фазу:

- одлучивања о потреби процене утицаја и
- одређивање обима и садржаја студије.

Садржај Студије је одређен Решењем о обиму и садржају и прописима који регулишу ову материју, с тим да сама Студија представља критичку анализу онога што је дато у техничкој документацији (Идејном пројекту), а са аспекта заштите животне средине.

Обрађивачи Студије процене утицаја на животну средину морају посебно да обраде поглавља која се односе на:

- опис пројекта;
- приказ стања животне средине на локацији и ближој околини, уз потребу додатних испитивања и истраживања у оквиру претходних радова на изради техничке документације;
- опис могућих значајних утицаја на животну средину, посебно на екосистеме, који су заступљени на посматраном подручју, али и на поједине супстрате средине који су означени као посебно осетљиви;
- процену утицаја у току изградње и у акциденталним ситуацијама;
- детаљан опис мера заштите како оних које су планиране и пројектоване техничком документацијом, тако и оне којима треба дорадити и допунити ту документацију и
- програм праћења утицаја на животну средину.

Уколико се, у складу са Листом опасних материја и њиховим граничним вредностима и листом категорија опасних материја и њихових граничних количина процени да постоји опасност од хемијског удеса у неком од идентификованих постројења/комплекса, поступа се у складу са одредбама Правилника о садржини Политике превенције удеса и садржини и методологији израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса („Сл. гласник РС”, бр. 41/10).

V ПРОГРАМ ПРАЋЕЊА СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Опис циљева ИДППППН-а (општих и посебних) је дат у оквиру тачке која описује циљеве Стратешке процене утицаја. Циљеви плана и циљеви Стратешке су, са аспекта заштите и унапређења животне средине, усклађени.

V/1 ИНДИКАТОРИ ЗА ПРАЋЕЊЕ СТАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Избор индикатора базиран је на подацима добијеним идентификацијом постојећих и будућих извора загађивања у границама ИДППППН-а и непосредном окружењу, и анализом стечених и створених услова животне средине.

1. Индикатори притиска

А. Индикатори притиска ваздуха у амбијенталном ваздуху

- ВТХ, НхСу, НСНО, СО, NOx, PM2,5 и 10 и тешки и токсични метали
- таложне материје

Б. Индикатори емисије отпадних вода

Параметри фекалних отпадних и потенцијално контаминираних атмосферских вода у водотоцима и акумулацијама

Физичко-хемијски параметри	Микробиолошки параметри
- pH вредност - електропроводљивост - суви остатак - масти и уља - суспендоване материје - ХПК - $БПК_5$ - детерџенти - амонијум јон - нитрити и нитрати	- укупан број бактерија - колиформне бактерије фекалног порекла

В. Индикатори притиска на земљиште

- пестициди
- тешки метали (Pb, Ni, Cd, Cr) и As,
- угљоводоници (C10-40)
- NPK ђубрива, једињења амонијака и нитрати

Г. Индикатори притиска пореклом од отпада

- количина отпада,
- количина отпада која се селекционише,
- количина рециклабилног отпада,
- количине и карактер опасног отпада.

Д. Индикатори буке

- ниво буке поред емитера (Leq(A)) и на граници са зоном становања.

2. Индикатори експозиције

Ови индикатори треба да буду дефинисани у оквиру анализе „нултог стања" животне средине, као и за потребе израде појединачних Студија утицаја на животну средину.

Експозиција је иначе одређена стањем елемената животне средине, односно концентрацијом загађујућих материја са којима долазимо у контакт. За урбане екосистеме то стање се упоређује са граничним вредностима, узимајући у обзир микс.,кумулативне и синергистичке ефекте.

3. Индикатори ефеката

Ова група индикатора је повезана са посебним циљевима плана и приказана је у Табели бр.3.

V/2 ПРАВА И ОБАВЕЗЕ НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА

Права и обавезе републичких органа, органа локалне самоуправе у градовима и општинама, у домену праћења стања животне средине уређена су бројним прописима, посебно Законом о процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС", бр. 135/04 и 36/09), Законом о заштити животне средине („Сл. гласник РС", бр. 135/04, 36/09, 36/09-др.закон, 72/09-др.закон, 43/11-одлука УС, 14/16, 76/18 и 95/18-др.закон), Законом о управљању отпадом („Сл. гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 14/16, 95/18-др.закон и 35/23), Законом о заштити природе („Сл. гласник РС", бр. 36/09, 88/10, 91/10-испр., 14/16, 95/18-др.закон и 71/21), Законом о заштити ваздуха („Сл. гласник РС", бр. 36/09, 10/13 и 26/21-др.закон), Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС", бр. 96/21) и Законом о водама („Сл. гласник РС", бр. 30/10, 93/12, 101/16, 95/18 и 95/18-др.закон).

Наведени Закони, али и други прописи дефинишу обавезе, не само органе управе, већ и оних субјеката који потенцијално могу да угрозе животну средину, да прате стање животне средине, посебно индикаторе притиска, како би се могле предузети одговарајуће мере у домену заштите.

Посебно треба навести обавезе Агенције за заштиту животне средине РС и овлашћених и акредитованих установа које се баве контролом квалитета животне средине.

V/3 ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОЈАВЕ НЕОЧЕКИВАНИХ НЕГАТИВНИХ УТИЦАЈА

На простору обухваћеном ИДППППН-а не очекују се значајни негативни утицаји у редовним условима. Појава значајнијих негативних утицаја на непосредно окружење може настати у ванредним случајевима, стим да је вероватноћа појаве ових догађаја мала. Из ове констатације треба издвојити поплавне таласе З.Мораве.

Могући ванредни догађаји:
- земљотрес максималног интензитета за ово подручје,
- поплаве
- пожари и
- хемијски удеси на севесо постројењу.

Вероватноћа настанка непредвиђеног догађаја, уз процену могућих последица, одређује ниво неопходних превентивних мера, посебно грађевинско-техничких и организационих.

У случају земљотреса максималног интензитета за ово подручје, може доћи до оштећења објеката, укључујући и објекте инфраструктуре, које може резултирати угрожавањем животне средине и здравља људи.
Високи водостаји З.Мораве и бујичне поплаве су честа појава, који повремено оштећују грађевинске објекте, посебно мостове и наносе значајну штету пољопривредној производњи.

Пожари се могу очекивати у индустијским и стамбеним објектима, али и на пољопривредним површинама приликом паљења сетвених остатака. Мере заштите од пожара треба посебно пажљиво и детаљно планирати, а при уређењу простора је потребно водити рачуна о могућности приступа ватрогасних екипа, тј. постојању и одржавању противпожарних путева, као и обезбеђењу довољних количина воде, спољњој и унутрашњој хидрантској мрежи, врсти и распореду приручних и стабилних апарата и система за гашење пожара, начину сигнализације и обавештавања у случају пожара, личним заштитним средствима и сл.

Јасно је да се природне катастрофе не могу предвидети, али се пројектују превентивне мере на основу могућих неповољних сценарија, при чему треба имати у виду следеће:
- сеизмичност тла,
- стабилност тла,
- геотехничке карактеристике тла,
- меродавне падавине више деценијског повратног периода и
- услове противпожарне заштите.

Удеси везани за севесо постројења не спадају у групу природних катастрофа, али по последицама могу бити веома значајне. Због тога је у овом Извештају детаљније дат предлог потребних мера заштите.

Мере превенције настанка и санације последица морају се пажљиво анализирати и реализовати у свим фазама планирања, пројектовања и изградње објеката, што је такође један од задатака и Студије процене утицаја на животну средину.

VI ПРИКАЗ НАЧИНА ОДЛУЧИВАЊА

Начин одлучивања о Извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину и редослед активности дефинисан је Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 135/2004 и 88/2010).

Учешће заинтересованих органа и организација, који могу да дају своје мишљење о Извештају о стратешкој процени утицаја на животну средину у року од 30 дана, дефинисано је чланом 18, наведеног Закона. Орган надлежан за припрему ИДППППН-а обезбеђује учешће јавности у разматрању Извештаја о стратешкој процени (члан 19 Закона), пре упућивања захтева за добијање сагласности на предметни Извештај. У складу са Законом којим се уређује поступак доношења ИДППППН-а, орган надлежан за припрему плана обавештава јавност о начину и роковима за увид у садржину Извештаја и достављање мишљења, као и времену и месту одржавања јавне расправе.

Позитивно је да на простору обухваћеном ИДППППН-а није евидентиран већи број природних и културних добара, већих индустријских и рударских објеката, као ни колективног становања, који би захтевали посебна ограничења.

При одлучивању узети су у обзир величина и значај могућих негативних и позитивних утицаја предложених планских решења, укључујући вероватноћу настанка, просторни обухват, дужину трајања, учестаност понављања, интензитет и евентуалне кумулативне и синергетске ефекте.

Од посебне је важности адекватно и „транспарентно” укључивање свих заинтересованих страна (инвеститора, надлежних државних органа, локалних управа, невладиних организација и становништва) у процес доношења одлука о питањима и предложеним мерама заштите животне средине и здравља експониране популације.

Кроз издавање услова и мишљења, као и консултација и путем презентација у свим фазама израде и разматрања Стратешке процене, обезбеђује се учешће надлежних органа и организација. Учешће заинтересоване јавности и невладиних организација обезбеђује се путем средстава јавног информисња и у оквиру јавног излагања ИДППППН-а.

Орган надлежан за припрему Плана израђује Извештај о учешћу заинтересованих органа и организација и јавности који садржи сва мишљења о Стратешкој процени утицаја, као и мишљења датих у току јавног увида и јавне расправе о ИДППППН-а. Извештај о Стратешкој процени утицаја на животну средину (СПУ) доставља се, заједно са извештајем о стручним мишљењима и јавној расправи, органу надлежном за заштиту животне средине на оцењивање. На основу оцене орган надлежан за заштиту животне средине даје своју сагласност на Извештај о СПУ у року од 30 дана од дана пријема захтева за оцењивање.

После прикупљања и обраде свих мишљења, орган надлежан за припрему Плана доставља Нацрт Плана заједно са Извештајем о стратешкој процени утицаја на животну средину, надлежном органу на одлучивање.

VII КОРИШЋЕНА МЕТОДОЛОГИЈА

Основни методолошки приступ за израду овог Извештаја је преузет из Закона о стратешкој процени утицаја на животну средину („Сл. гласник РС”, бр. 135/2004 и 88/2010), али и других прописа из области заштите животне средине.

У изради Стратешке процене, поред наведеног ИДППППН-а, коришћени су подаци из расположиве документације прибављене у сарадњи са релевантним институцијама, стручне литературе, као и позната страна и домаћа искуства. На овај начин прикупљени су податци о клими, природним и створеним карактеристикама, становништву, стању природних и културних добара, као и друге податке из расположиве документационе основе. Посебно корисни су били подаци објављени у оквиру Социјалне и еколошке студије утицаја (SEIA), за потребе изградње ауто-пута Е-761.

Посебне методе коришћене за процену ризика по животну средину, као и за вредновање утицаја су преузете од националних и међународно признатих институција, које се баве предметном облашћу (наведене раније у тексту).

VII/1 ТЕШКОЋЕ У ИЗРАДИ СТРАТЕШКЕ ПРОЦЕНЕ УТИЦАЈА

Основне тешкоће у изради Стратешке процене су произашле из чињеница:

- да нису доступни сви релевантни подаци о „нултом” стању животне средине, с тим да се они морају обезбедити за фазу израде Студија процене утицаја;
- да се ради о простору на коме су заступљени осетљиви екосистеми;
- да је екипираност основним инфраструктурним објектима и инсталацијама на посматраном подручју незадовољавајуће, и
- да се мора уважити постојење веома значајних објеката у непосредном окружењу (објекти аеродрома, објекти водоснабдевања).

ЗАКЉУЧАК

На крају се може закључити да је ради остваривања циљева ИДППППН-а, уложен одређени напор како би се ускладили захтеви за заштитом животне средине и потребе економског и социјалног развоја на посматраном подручју. Може се закључити и да је овај Извештај урађен у складу са Законом и у складу са савременим приступом проблематици заштите животне средине, те представља добру основу за израду осталих докумената из области заштите животне средине у процесу реализације планираних садржаја.